

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
40/2016
1. október 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PREDAJ KNÍH NA KILÁ
JE DOŠŤ ZLÉ ZNAMENIE
Strana 4.

DŮCHODKY SÚ BIEDNE
A PENZISTI NESPOKOJNÍ
Strana 5.

EUROPOSLANEC B. ŠKRIPEK
O BRUSELSKEJ POLITIKE A PRAXI
Strana 6.

LEN ŠTYRIDAŠŤ ORECHOV
NA ŠTYRIDAŠŤ DNÍ PŮSTU
Strana 8.

AKO SA JÁN OVÍDIUS FAUST
STAL SKUTOČNOU LEGENDOU
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Jeseň má tiež svoje právo spolupodieľať sa na globálnych klimatických záležitostiach. Aj u nás na Slovensku. Ak nemá z čoho nasypať plody od úrody, nasype aspoň padajúce hlavy politikov. Videl som dávnejšie jednu tvrdú politickú karikatúru, ktorá tiež bola z dávnejších čias. Po Francúzskej revolúcii (1789) sa začala používať gilotína. Karikatúra ten stroj na sekane hláv stvárnila ako pomôcku na sekane hláv, ale kapustných. Aj text bol výstižný – viac hláv, viac kapusty...

Donedávna nanucované polopравdy o uhorkových sezónach a horúcich jeseňoch (v rámci politiky) už prinajmenej desať či vari aj dvadsať rokov neplatia. Nie vinou globálnej zmeny klímy, ale pre zmysľanie občanov. Pre nich ten nepomer volebných termínov, kampaní a zvláštnych až prekvapujúcich výsledkov je vždy spojený s očakávaním lepšej budúcnosti. Oprávnené, veď sú občania a voliči. Sú často aj netrpezliví, zväčša oprávnené. Nechce sa im počúvať, že ak voľby boli na jar, jeseň toho istého roka ešte nemusí priniesť sľubované ovocie. Na druhej strane niekedy sa dočkajú aj toho, čo nečakajú. S jesenným lístím padajú aj hlavy politikov, ktorí síce neboli pri vláde, ale na jar zasadili semená, z ktorých nemohlo vzísť nič lepšie ako plody bez dužiny, bez šťavy a životodarných energií.

Preto tu máme aj zásluhou slovenskej politickej scény jesenné suchoty. Vysychajú pramene, ktoré zvolávali smädnych napojiť sa zo žriedla zlosti, nepokoja a hlúposti. Vysychajú studničky poloprávd a samotný Narcis, pozerajúc sa na hladinu, padá do vlastnej pasce bahna, ktoré nechcel mať na sebe. Hádzal ho na iných, dnes má z neho masku na tvári.

Ak má zákon platiť pre každého, potom aj pre poslancu slovenského parlamentu, pre všetkých verejných činiteľov. Nielen v končiacom sa lete či nastupujúcej jeseni. Vždy a pre každého. Nech sa volá Fico, Lipšic, Matovič alebo...

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2016043

NEOGRAFIA
www.neografia.sk

ISSN 0862-8823
40
9 770862 882007

V rámci nášho predsedníctva v Rade EÚ sa dejú aj všelijaké čudné veci Konferencia ako pokus o politický lynč

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Karikatúra: ZATL

V oficiálnych médiách sa dozvedáme, že takmer všetko, čo sa deje na našom území v súvislostiach s predsedníctvom SR v Rade EÚ v rámci druhého polroka 2016 vyzerá pre našich i pre orgány EÚ ako prechádzka ružovým sadom. Lenže to je niekedy celkom inak. Napríklad sa môže stať, že počas niektorých akcií sa dostane rokovanie až do bodu, keď nie je ďaleko k inzultáciám...

Podpredseda SNS Jaroslav Paška, súčasný poslanec NR SR a predtým aj poslanec Európskeho parlamentu, najprv napísal v rámci svojho statusu a vzápätí pre SNN aj priamo v rozhovore zopakoval a potvrdil tieto svoje slová: „Počas rokovania konferencie s názvom Workshop B, Panel 1, ktorý sa konal od 2. do 4. septembra a bol najmä o migrácii, premnožili sa emotívne požiadavky poslancov z južných krajín EÚ na iniciovanie okamžitého spustenia procesu prerozdelenia migrantov do všetkých štátov EÚ. Pokus južanov o politický lynč Slovenska a krajín Vyšehradskej štvorky vyvrcholil pri procedúre schvaľovania záverov, keď vedúci talianskej delegácie Massimo Artini vyhlásil, že „bez výzvy na rýchlejšie prerozdelenie imigrantov neumožnia delegácie stredomorských štátov schválenie záverov celej konferencie.“

■ NÁTLAK JUŽANOV

Po odmietavom postoji slovenského predsedníctva južanskí politici dokonca rozduchali akýsi psychologicko-fyziologický nátlak na predstaviteľov za predsedníckym stolom.

Výsledok však bol iný – predsedníctvu sa podarilo vyhnúť nepríjemným incidentom celkom diplomaticky. Najmä vďaka spolupráci štátov združených vo V 4 dokázali zúčastnení prijať závery konferencie bez spoločne deklarovanej požiadavky na spustenie prerozdelenia

cieho mechanizmu. To je mimoriadne dôležité.

■ VÝPALNÍCKE POSTOJE

Aj keď slovenskí organizátori z MZV SR a NR SR urobili všetko pre to, aby sa podujatia uskutočnili v konstruktívnej, pokojnej, vecnej a dôstoj-

nej atmosfére a do poslednej chvíle sa zdalo, že napriek mnohým názorovým rozdielom na riešenie problémov EÚ prinesú tieto stretnutia aj isté pozitívne impulzy, záver medziparlamentnej konferencie nečakane poznačil koordinovaný, agresívny útok „zástupcov Stredomoria“

na slovenské vedenie konferencie, a vlastne aj na všetky krajiny V4.

Najväčší problém nastal po tom, keď predsedajúci poslanec za stranu MOST – HÍD František Šebej slušne odmietol požiadavky južanských politikov. „Ukázalo sa, že delegácie z Talianska, Grécka, Malty, Cypru, Francúzska, zo Španielska a z Portugalska s tichým pozhnaním Nemcov neprišli do Bratislavy len konzultovať spoločné opatrenia na obmedzenie nekontrolovanej imigrácie, ale skôr vynútiť si relevantný dokument s názvom Conclusions v takom znení, ktoré by im umožnilo u Európskej komisii opätovne aktivovať mechanizmus núdzovej reakcie podľa článku 78 (3) Zmluvy o fungovaní Únie. A s ním potom efektívne dotiahnuť nútené prerozdelenie migrantov z ich utečeneckých táborov do ostatných krajín EÚ. Vôbec ich však nezaujímalo, ako imigráciu zastaviť. Len to, ako jej nepríjemné následky preniesť na nás, aby mafiánske štruktúry mohli ešte masívnejšie pokračovať vo výnosnom prevádzacom biznise,“ povedal J. Paška.

■ TOTO NECHCEME

No veru, ak je to takto, potom sa treba zamyslieť nad tým, či je súčasná podoba viacerých orgánov EÚ práve to, čo sme tu chceli alebo čo tu chceme mať ako spolurozhodujúci prvok o osudoch ľudí v tomto štáte, ktorý dosiahol svoju vytúženú samostatnosť po veľmi dlhých a ťažkých peripetiách...

3 OTÁZKY PRE:

zástupcu riaditeľa matičného SHÚ PhDr. Petra MULÍKA, PhD.

Pribudne k Vyšehradskej štvorke Rakúsko?

• Počas Bratislavského samitu zaznela požiadavka rakúskej strany FPÖ o pripojenie Rakúska k zoskupeniu V4. V histórii Slováci už raz spolu s Rakúšanmi v jednom štátnom útvare fungovali, a to v Rakúsko-Uhorsku. Nie je to paralela s rakúsko-uhorským mocnárstvom?

Úsilie o rozšírenie V4 určite nenadväzuje na pred sto rokmi zaniknutú monarchiu, ale vyjadruje potrebu stabilizovať tento pomerne veľký priestor do určitého politického subsystému jednotnej Európskej únie.

• Samit poukázal na ambiciózne centrálne „vplyvu“ v EÚ, ako

Nemecko, Francúzsko, a na „úniu v únii“, teda práve V4. Nie je to historická paralela?

Priestor V4 po geografickej a politickej stránke od konca 18. storočia, najmä po rozdelení Poľska, vytváral zvláštne, pomerne nestabilné územie, ktoré sa niekedy nazýva aj nemeckým termínom Zwischenuropa (Medzieurópa). Tu sa usilovali presadiť svoj vplyv európske veľmoci, najmä Nemecko a Rusko. Aj keď je tento etnicky veľmi pestrý a politicky členitý stredoEurópsky priestor včlenený do EÚ, nevytvára „mocenskú“ protiváhu Francúzsku ani zjednotenému Nemecku. Jeho politické zjednotenie, aj keď voľné, je podľa mňa nevyhnutnosť.

• Ruský národ vždy ovplyvňoval počas histórie aj pohyby v európskych štátoch. Vplýval najmä na slovanské národy. Patrí Rusko k rozhodujúcim európskym hráčom?

Ruské impérium od čias Kataríny Veľkej je dôležitou európskou mocnosťou. V skutočnosti je aj svetovou veľmocou, preto sa ruské záujmy v Európe vždy považovali za tlak Ruska do Európy. Najvýraznejšie sa to prejavilo po roku 1945. Akceptácia súčasného Ruska ako politického a ekonomického partnera je teda spojená aj s veľkou obavou z dejinnej recidívy.

Zhovára sa Ján ČERNÝ
Foto: archív SNN

V SNN 41/2016
SI PREČITATE

■ Daňová efektívnosť je na Slovensku ešte stále najhoršia v celej Európskej únii
■ Stopy dobrého vojaka Švejka na fronte vyznačujú dnes viaceré jeho sochy
■ Emília Hrabovec: Bez morálneho základu nie je možný výkon nijakého povolania

Mladí redaktori nevidia neobjektívnosť vysielania RTVS Na kritiku odpovedajú útokom

Eva ZELENAYOVÁ – Karikatúra Peter GOSSÁNYI

Do roku 1989 sme si naivne mysleli, že len my v sovietskej sfére vplyvu sme neslobodní. Boli sme neslobodní, ale ani demokratický Západ sa nevyhol ideologickému tlaku. Kým na Východe išlo o vernosť marxistickému materializmu, Západ presadzoval liberálny materializmus. Po zmene režimu sme mali možnosť spoznať a porovnať obidve ideológie. Ani jedna, ani druhá nereflekтуje spiritualitu človeka. Dnešní ideológovia sú však so svojimi propagandistickými metódami podstatne ďalej. Sú sofistikovanejšie, takmer nepostrehnuteľné.

Systém funguje na základe známeho porekadla: zlodej kričí, chyťte zlodca. V ostatných dňoch to názorne predvádzajú niektoré médiá. Ich tútor sa zrejme zľakli, že by mohli prísť o svoj ťažko vydobytý nástroj, tak sa pustili do ofenzívy. Titulky typu: Ako našťvať Smer aj SNS: RTVS má konečne správy, za ktoré sa nemusíme hanbiť, vzbudzujú pozornosť. Keď hovoria za tútorov médií, tak majú pravdu. Tému otvoril predseda parlamentu Andrej Danko, keď odmietol zvyšovanie koncesionárskych poplatkov, kým sa nezmení kvalita vysielania RTVS. Ako sa teda mohlo stať, že zo dňa na deň máme „spravodajstvo, za ktoré sa nemusíme hanbiť“? Treba však podotknúť, že v RTVS ide najmä o nevyvá-

žené publicistické relácie, o neposkytnutie priestoru všetkým názorovým skupinám spoločnosti. Verejnoprávne médiá sú dlhodobo odbornou verejnosťou kritizované, a odrazu báb, za RTVS sa nemusíme hanbiť?! Čo sa v tejto ustanovizni stalo, že istý mediálny prúd vyjadril spokojnosť?

■ ZJAVNÁ ZAUJATOSŤ

Zdá sa, že Zuzana Hanzelová bola inštalovaná za akéhosi neoficiálneho hovorca RTVS. V rozhovore pre Trend vyjadrila veľkú spokojnosť s prácou v tomto médiu, hovorila o slobode, o podstatnom skvalitnení vysielania po výmene redakčného tímu... Na druhej strane Trend ocenil zásluhy Hanzelovej na zvýšení kvality RTVS. Použil

aj argument o zvýšení počtu divákov, najmä v období volieb...

Hanzelovej zaujatost' je zjavná už zo samotnej intonácie sprostredkovaného príspevku. Niektoré to môže hodnotiť ako moderný prejav, iný ako rušivý moment, dokonca za spôsob komentovania spravodajstva. Publicistické relácie sa nezmenili, v činnosti zostáva takmer nemenný kolektív z čias nastolenia deratizácie v STV a SRo. Autori článkov o RTVS ustavične pripomínajú neblahé dedičstvo z čias vlády Vladimíra Mečiara, ale odvtedy prešlo osemnásť rokov! Televíziu v roku 1998 hermeticky obsadili ľudia dosadení Dzurindovou vládou a dodnes tam sú. Takže o čom svedčí rozhovor v Trende s Hanzelovou?

Pravdu do oči treba hovoriť aj zaslepencom.

Hanzelová v rozhovore tvrdí, že ak by prišiel zásah do jej práce, odchádza. Tak si to rozoberme. Vedenie RTVS dosadila ešte Dzurindova vláda a neskôr prešlo aj s pozhnaním vlády Ivety Radičovej. Radičovej kabinet zľučil televíziu s rozhlasom, aby lepšie zabezpečil personálne ovládnutie oboch vysielateľov. Prvou generálnou riaditeľkou RTVS sa stala Miloslava Zemková a počas jej funkčného obdobia Hanzelová prijala do

televízie. To znamená, že prišla redaktorka stotožnená s politickým pozadím vtedajšieho vedenia. Dodnes je na rozhodujúcich pozíciách RTVS zostava, ktorá riadila tzv. deratizačný proces v televízii v roku 1998. Možno predpokladať, že názory Hanzelovej nebudú korešpondovať najmä s orientáciou niektorých politických predstaviteľov súčasnej moci. Najmä nie so SNS. Vôbec teda neprevkypuje, že sa viacerí pracovníci v RTVS necítia komfortne.

■ STRAŠIAK ZMIEN

Vedenie RTVS predpokladá zmeny. Napokon generálnemu riaditeľovi Václavovi Mikovi sa na budúci rok končí funkčné obdobie. Nový šéf môže spôsobiť personálne zemetrasenie. Preto útočia. Vraj konečne sa televízia vyčistila od ľudí, ktorí buď novinárčinu nechceli, alebo vôbec nevedeli robiť. Takže podľa Hanzelovej je dnes RTVS v najlepšej kondícii a každý zásah zvonku by bol neakceptovateľný. Napriek enormnému úsilíu vzbudíť odpor k akýmkoľvek zmenám v RTVS, vyšlo na povrch čaro nechceného, keď povedala: „Firma môže mať aj najlepšieho šéfa na svete a dobrých manažérov, ale ak pre neho nebudú robiť šikovni a lojálni ľudia, nepomôže to.“ A to je to. Nerobiť pre ľudí, ale pre šéfa. A ten už vie pre koho.

Štát vyvesil bielu vlajku, živnostníkom povolí slučku na krku Zázraky po septembrovej koalícnej rade

Štefan ZLATOŠ – Ilustračné foto: internet

Zmeny v plánovaných odvodoch z dividend, vyšší odpočítateľný paušál pre živnostníkov, poriadky v exekúciách, to je len zopár, no mimoriadne dôležitých zásahov do pripravovanej legislatívy, ktorá bude už v roku 2018 upravovať podnikateľské prostredie na Slovensku. Schválila ich vláda a posúva ich poslancom parlamentu.

Najdôležitejšia informácia pre živnostníkov znie, že odpočítateľné paušálne výdavky sa vo vládnom návrhu vracajú na úroveň šesťdesiatich percent. Stane sa tak po piatich rokoch a vráti sa stav z obdobia ešte pred masívnym rušením živností. Treba tiež pripomenúť, že keď sa paušálne výdavky znižovali, živnostník pri rovnakom príjme zaplatil nielen vyššie dane, ale viac peňazí musel poslať aj zdravotnej a Sociálnej poisťovni. Ak by mala platiť aj (ekonomická) logika, potom po opätovnom zvýšení hranice paušálu na šesťdesiat percent, by mali odvody klesnúť. Zmeniť by sa mal aj nominálny strop. Kým dote-

raz bola suma paušálnych výdavkov ohraničená maximálnou hodnotou 5 040 eur ročne, po novom by to malo byť až dvadsaťtisíc eur ročne. Až po prerokovaní v parlamente bude jasné, v ktorom zdaňovacom období novela vstúpi do účinnosti.

■ ZMENY AJ V DIVIDENDÁCH

Pri dividendách sa ráta, že k zmenám dôjde v roku 2018. Budú sa týkať jednak výšky, ale aj obdobia ich vyplácania. Koalícna rada zrušila v návrhu zákona retroaktívitu, teda dividendy by sa nemali zdaňovať vyššou sadzbou za roky 2004 až 2016, ale až od roku 2017. Podstatná zmena je však v ich

percentuálnej výške. Nová daň z dividend by totiž nemala byť doteraz plánovaných a publikovaných pätnásť percent, ale len sedem percent. Koalícna vláda premiéra Roberta Fica v súlade so svojím programovým vyhlásením súhlasila so znížením dane zo zisku firiem od budúceho roka na dvadsaťjeden zo súčasných dvadsaťdva percent. Lenže aj po tejto zmene bude u nás táto sadzba najvyššia v porovnaní s ostatnými bývalými „východnými“ krajinami.

■ BIČ NA HAZARD

Vláda v návrhu noviel zákonov, ktoré predloží parlamentu,

navrhuje i zrušenie možnosti, aby výherné automaty mohli byť aj v krčmách či pohostinstvách. Po novom budú môcť byť iba v herniach a kasínach, ich počet nemôže byť nižší ako dvanásť, kým dnes je požiadavka na minimálny počet päť automatov. V tejto súvislosti je zaujímavý aj návrh zákona, ktorý zakáže poberateľom sociálnych dávok hrať na hazardných zariadeniach. Ak ho nebudú rešpektovať, dávky sa im vyplácať jednoducho nebudú.

■ ZDRAŽEJÚ POISTKY

Ak novely prejdú bez úpravy, budú poisťovne štátu platiť aj odvod osem percent z neživotného poistenia – tu ide o poistenie domácností, nehnuteľností, úrazové, cestovné poistenie, poistenie zodpovednosti a pod., to znamená, že možno očakávať, že poisťovne túto ťarchu prenesú v podobe zvýšených cien poistiek na svojich klientov. Dnes takýto odvod platia iba z povinného poistenia áut. Ďalšie zmeny sú pripra-

Vláda zákonmi obmedzuje hazard.

vované aj v sociálnej oblasti, ale to už je samostatná téma. Tú by si mali sledovať najmä dohodári, ktorí súbežne poberajú sociálne dávky, a tí zamestnávateľia, ktorí zamestnávajú ľudí na dohody.

VŠIMLI SME SI

Rozhádali sa nám na Slovensku dve ministerstvá – hospodárstva a životného prostredia. Príčinou, veríme že iba odborného sporu, sú naše lesy. Konkrétne tie, ktoré pustoší lykožrúť. V tejto súvislosti nielen na prvý pohľad zarazí, koľko zdravých a naozaj fyzicky „dokonalých“ ľudí u nás nepretržite diskutuje o tom, ako by sa malo postupovať, aby sa zachránili ešte tie lesy, ktoré nám tu zostávajú.

Dá sa to robiť aj inak

Sme svedkami hádok a v lepšom prípade diskusií medzi štátnymi inštitúciami a aktivistami, či treba nasadiť chémiu alebo ťažobné stroje a použiť to všetko tam, kde údaje dochádza k ohrozeniu lesa. Sú však na svete aj

takí, o ktorých sa dozvedáme iba ak náhodou. Ak zostane čas v správach či štvorček v novinách. SNN preto vyčlenili tento priestor zámerne, plánovane. Pretože urobiť trochu publicity dvom telesne postihnutým Čiňanom stojí naozaj za to.

Nezáujem sveta im neprekáža, oni konajú. A to aj napriek skutočnej nepriazni ich osobných osudov. Za desať rokov okolo dediny, v ktorej žijú, vysadili z odrezkov už tri hektáre lesa. Jeden z nich nikdy nevidel a druhý zas dávno po úraze stratil obe ruky. Haxia sa narodil slepý, ale (spresnime), iba na jedno oko. O to druhé ho pripravil úraz pred šesťnástimi rokmi. Wenqi nemá ruky od svojich troch rokov. Haxia sa drží Wenqiu za kabát a obaja spolu sadia stromy. Začali ich pred rokmi sadiť vraj preto, lebo si predsavzali svoju dedinu ochrániť pred povodňami. Prvým krokom bolo, že si od miestnej samosprávy prenajali určitú výmeru premoknutej močaristej a nikomu sa na nič nehodiacej pôdy. Nikto ich celých desať rokov nechcel zamestnať, nikomu nevyhovovali. Dnes majú obaja päťdesiat tri rokov a každý deň o siedmej ráno vychádzajú do terénu a sadia a sadia. Odhadujú, že už vysadili asi desaťtisíc stromov. Vracia, že odmenou im je vtáčí spev v korunách.

Naše staršie ročníky sa ešte pamätajú, že aj u nás sa sadili stromčeky. A nielen rozprávalo sa čo, ak by, keby...

(ib)

Foto: archív autora

Slováci sa iba nečinne prizerajú mohutným protestom proti dohode TTIP Európania proti nadopovaným potravinám

Vyššie deväťtisíc ľudí sa najnovšie v Bruseli zúčastnilo na protestnom pochode proti dohodám EÚ o voľnom obchode s Kanadou a USA. Organizátori očakávali účasť až pätnásťtisíc demonštrantov. Protesty sa uskutočnili aj v mnohých ďalších mestách Európy.

V čase uzávierky tohto vydania SNN v Bratislave rokovali ministri obchodu členských krajín Európskej únie na neformálnom stretnutí v rámci nášho predsedníctva. Rozprávali sa aj o budúcnosti dohôd CETA a TTIP. Kým CETA – dohoda s Kanadou – predstavuje podstatne menší problém, TTIP – dohoda o Transatlantickom partnerstve v oblasti obchodu a investícií s USA, je doslova kameňom úrazu svetových obchodných vzťahov v budúcnosti. Existujú totiž opodstatnené a dokázateľné obavy z prílevu geneticky modifikovaných potravín z USA do Európy. Hrozí zníženie štandardov bezpečnosti potravín a ochrany životného prostredia. Oslabené budú aj právomoci regulátorov, pretože v Európe je možné dodať produkt na trh, ak sa preukáže, že nie je zdraviu škodlivý. V USA však platí, že kým sa nepreukáže, že je produkt zdraviu škodlivý, smie sa predávať.

Je preto logické, že Európania masívne protestujú. Podobné protesty boli najnovšie v Nemecku a Rakúsku. Asi tristo dvadsaťtisíc Nemcov protestovalo v Berlíne a v ďalších šiestich mestách Nemecka. Vyjadrovali nesúhlas s pripravovanými dohodami o vytvorení zóny voľného obchodu.

Vo Viedni podľa organizátorov protestovalo asi desaťtisíc ľudí. U nás, zdá sa, je za prijatie dohody už len frag-

ment bývalých politikov zo zaniknutej strany SDKÚ-DS.

Naopak, odborári sú v strehu. „Odbory sú proti TTIP. Je tam riziko, že by neboli dodržané odborárske práva, ktoré sme si v Európe vydobyli,“ potvrdil prezident Konfederácie

odborových zväzov SR Jozef Kollár. Odborári podľa neho majú informácie, že podobná zmluva medzi USA a Mexikom vyústila do mnohých súdnych sporov, keď zamestnanci žiadali zvýšenie minimálnej mzdy a investori sa s nimi začali súdiť.

Naše noviny už skôr informovali, že Francúzsko oznámilo, že nechce pokračovať v rokovaniach o TTIP. „Státisíce občanov a občianok EÚ a Kanady vyvinuli veľké úsilie, aby dohodu zastavili na jej ceste cez bratislavské rokovania,“ pripomenuli Slovákom odborári združení v KOZ SR.

EÚ a politickí zástancovia oboch transatlantických obchodných zmlúv tvrdia, že ich cieľom je znížiť a zrušiť obchodné sadzby, odbúrať rôzne regulačné prekážky a zjednotiť administratívne postupy, pričom dohody sú šité na mieru nielen veľkým spoločnostiam a korporáciám, ale aj malým a stredným podnikom. Dohoda CETA by mala odbúrať až deväťdesiatosem percent súčasných colných taríf medzi EÚ a Kanadou.

Kritici oboch zmlúv sa zas obávajú, že ich platnosť ohrozí sociálny systém v Európe a povedie k zníženiu noriem na ochranu spotrebiteľov, životného prostredia a zdravia.

Ján ČERNÝ – Foto: internet

Hlina oprašuje lustrácie

Eva ZELENAYOVÁ

Niet na Slovensku menej slovenského politického subjektu ako KDH. Od svojho vzniku práve svojím postojom k slovenskej otázke toto hnutie rozdeľovalo spoločnosť. Po tohtoročnom volebnom fiasku stal sa jeho predsedom Alojz Hlina, ktorý sa zviditeľňoval kydaním hnoja kade-tade či strhávaním slovenskej vlajky, kde na ňu dočiahol, ba i z rebriku. Stal sa predsedom hnutia po jeho politickom kolapse, keď sa v ostatných voľbách nedostalo do parlamentu.

Hlina mení stanovky hnutia. Nemajú byť verejnosti známe, lebo vraj ide o internú záležitosť politického subjektu. Nie je to celkom pravda, pretože stanovky sú dôležité pre jeho zaregistrovanie. Nesmú byť v rozpore s ústavným poriadkom štátu a s jeho zákonmi. Hnutie sa potáca na hranici zvoliteľnosti do parlamentu, takže sa nemožno

čudovať, že vymýšľa, čím by oslabilo prípadných voličov. Alebo čím by sa zviditeľnilo. A objavilo značne zabudnutú tému – lustrácie. Na svojej webovej stránke sa posťažovalo, že v súčasnosti nemá veľa možností, ako ochrániť parlamentnú demokraciu, slobodu. Ale môže sa vyhraniť od ľudí, „ktorí z rôznych pohľadov vstúpili alebo plánujú vstúpiť do strán postavených na ideológiách, ktoré fatálne zlyhali a ničili ľudské životy“. Za také strany považuje komunistickú a fašistickú...

Všetky strany, ktoré na Slovensku pôsobia, musia byť zaregistrované ministerstvom vnútra, a teda nemôžu byť postavené na nedemokratických princípoch. Je pravda, že jestvujú strany, aj parlamentné, ktoré nemajú nič spoločné so štandardnými politickými stranami. Najkrikľavejším prípadom je OĽaNO Igora Matoviča. Zrejme nejde

o náhodu, ak práve táto strana so Sulíkovou SaS organizujú pohon na ministra vnútra Roberta Kaliňáka. Ako by skončil pokus zrušiť stranu, ktorá v princípe nie je ani stranou, je zjavné. Masy sú už proti Kaliňákovi nabudené, nie je ťažké si domyslieť,

KOMENTÁR

kto by skončil skôr. Minister či predseda nejakej fiktívnej strany.

Už pred konaním snemu sa traja bývalí čelní predstavitelia hnutia vyjadrili, že ak budú schválené navrhované stanovky, odídu z hnutia. A nie pre lustrácie, ale preto, že „navrhovaná zmena stanov nerespektuje demokratické princípy a zveruje takmer všetky rozhodovacie právomoci do rúk predsedu hnutia“, uviedli vo svojom vyhlásení Martin Fronc, Monika Gibalová a Ivan Štefanec.

Ale kádehákom o poriadok a politickú kultúru ani nikdy nešlo, aj keď permanentne o tom hovorili. Trojica nespokojných politikov má obavy, že nové stanovky budú znamenať kľúčovú zmenu politiky hnutia. Podľa nich prestane byť nositeľom kresťansko-demokratického étosu v politike. O aký étos išlo pri spájaní sa do koalícií s komunistami i liberálmi? Dokonca do tohto politického marazmu vtiahli aj cirkev. Nespokojná trojka sa obáva, že nové stanovky ustanovia vodcovský princíp. Ibaže ten bol prítomný počas celého jestvovania hnutia. Predsedovia strán si odovzdávali funkciu ako štafetu. Vždy pred snemom bolo známe, koho si delegáti „zvolia“. Čo teda môžu zmeniť stanovky? Čím môže Hlina obohatiť KDH, keď sám je chudobný duchom?

V spomínanom webovom článku s kádehákom úprimnosťou prejavujú zmysel svojho rozhodnutia neprijímať komunistov a fašistov do hnutia. Vraj ak to odradí čo i len jedného mladého človeka od zámeru vstúpiť do takej strany, „tak to malo význam a môžeme si povedať, že sme k zápasu o slobodu aspoň trochu prispeli“. Ako v skutočnosti KDH prispievalo a pri-

spevia k slobode, stačí si spomenúť na mítingy hnutia z deväťdesiatych rokov minulého storočia, keď z tribún odkazovali vláde Vladimíra Mečiara: My vás naučíme báť sa! Kroky, ktoré nasledovali po roku 1998, sú priam výkladnou skriňou demokracie. Rozvrat celého hospodárskeho a humanitného systému. A dnes to KDH, ktoré sa zúčastnilo na plošnej personálnej výmene podľa stranického kľúča v celom štáte, varuje pred komunizmom a fašizmom. Lebo „programom komunizmu je záviť a fašizmus nenávisť“. Nie sú náhodou tieto dve platformy základom politiky KDH?

Trúfalosť tohto subjektu vždy vzbudzovala údiv. Aj v tomto období, keď KDH zápasí s vlastným predsedom, chce poučať slovenskú verejnosť o tom, ako by mala vyzerat' moderná konzervatívna strana. A to na medzinárodnej konferencii s priam provokačným obsadením prednášateľov: Nico Lange, politický poradca CDU z Nemecka, Grigorij Mesežnikov, politológ z Inštitútu pre verejné otázky, Martin Luterán, rektor Kolégia Antona Neuwirtha, a Alojz Hlina, predseda KDH. Čo môže Slovákom poradiť poradca Angely Merkelovej? A čo Mesežnikov?

Keď sa nedá zabrzdiť

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Prišiel som na Slovensko po vyše stodňovom pobyte v zahraničí. Prvé, čo som stretol, boli policajné hliadky. Dobré, reku, vchádzam do hlavného mesta, kde sa konajú rôzne akcie v rámci predsedníctva EÚ najmä v Bratislave, tak musí byť viac policajtov na cestách. Nebol som doma ešte ani jeden celý deň, keď som sa z obrazoviek dozvedel, že sotva pár ulíc od môjho domu mal haváriu poslanec parlamentu. Tragické následky a meno poslanca vyvolali ihneď lavínu reakcií na internete. Nestačil som sa čudovať záplave tých viet, dokonca aj od bývalých straníckych kolegov poslanca. Daniel Lipšic asi aj do nich kedysi narazil, aj keď v inom význame, a menej tragickom... V tých hodinách po jeho havárii sa roztrhlo vrece s vetami „mudrcov“. Až som

si povedal, že toto nie sme my slušní Slováci.

Musel som na niektoré vyjadrenia zareagovať takto: „Tento rok som najazdil s celkom dobrým autom v zahraničí tisíce kilometrov. Ak by mi nebudaj na prímor-

POZNÁMKA

skej magistrále v určitom úseku vošiel do cesty nečakane ktokoľvek, asi nemá šancu, ja tiež nie... Toto nie je o politike, ale o disciplíne na cestách a o zdravom rozume. Daniela Lipšica ako politika nemusím, ale v tejto situácii, ak nie je na vine, treba povedať, že osud vie byť aj veľmi tvrdý, čo neznamená, že takáto nešťastná udalosť, pri všetkej piete k obeti a rodine zosnulého, by sa mala zneužívať. Skúste to

vidieť z vlastného pohľadu – z jednej i druhej strany!“

Prišli mi na tento status rôzne reakcie. Jedna z nich od pána D. G. stojí za citáciu, hoci nie je úplná: „Danielovi Lipšicovi sa po nehode nepochybne kadečo prehnalo mysľou, ale zrejme nemyslel na to, keď pri komentovaní podobne vážnych prípadov nebol zdržanlivý a korektný. V zápale politického boja často používal trestné právo ako zbraň. Bez znalosti vyšetrovacieho spisu formuloval na adresu svojich protivníkov veľmi nepríjemné obvinenia. Inokedy tak konal v postavení ministra vnútra so znalosťou vyšetrovacieho spisu, čím okrem už spomenutých výhrad vznikali pochybnosti o tom, či sa k informáciám (neraz vytrhnutým z kontextu) dostal zákonnou cestou, keďže nebol orgánom činným

v trestnom konaní. Poslanec Lipšic občas využije advokátsku licenciu, aby sa v mediálne atraktívnych a politicky citlivých prípadoch stal obhajcom niektorej zo strán trestného konania (napríklad kauzy Biľakova busta alebo Čistý deň). Tak si síce zabezpečí zákonný prístup k poznatkom z vyšetrovacieho spisu, ale opäť ich prezentuje politickým a mediálne priťažlivým, nie právnym jazykom...“

Medzitým mal aj Daniel Lipšic svoje mediálne vyhlásenia. V prvom sa ospravedlnil a nevedel povedať, ako bude pokračovať v politickej dráhe. V druhom sa vzdal mandátu poslanca NR SR. Nuž, D. Lipšic bol svojho času nielen poslancom parlamentu, ale aj ministrom vnútra a tiež ministrom spravodlivosti SR. Jeho vzťah vo funkciách, teda tých ministerských, napríklad so sudcami, ale aj s príslušníkmi policajného zboru, bol dosť komplikovaný. Je možné, že keď jeho nešťastný prípad budú policajti vyšetrovať a sudcovia súdiť, komplikácie sa objavia opäť. Z opačnej strany. Ak sa niekto nebude vedieť z rôznych pohľadov zabrzdiť...

AKO BOLO, ČO BOLO

Moji priatelia vodáci premenovali Jarovské rameno Dunaja podľa bratislavského moreplavca na Zátoku Karola Jettinga. Keď šliapem na bicykli okolo raja hausbótov, zakaždým si spomeniem na skvelého vodohospodárskeho inžiniera Júliusa Bindera, ktorý sa 15. septembra dožil osemdesiatich piatich rokov. Pred dvadsiatimi štyrmi rokmi to tu vyzeralo ináč. Rameno spájali s riekou len úzke kanály. Keď voda klesla, zanikli aj tie. Voda nepritekala a neodtekala. Ramená sa zmenili na sústavu jazierok, ktoré pripomínali bariny. Na dne hrubla vrstva bahna, vytvárajúceho bahenný plyn. Na hladine plávali uhynuté ryby. Koryto rieky sa zarezávalo do hĺbky. Spolu s ním klesala hladina spodných vôd a vysychali stromy. Dunaj sa rútil veľkou rýchlosťou. Prúd unášal z dna štrk a piesok, kým priehradu v Rakúsku zadržovali materiál, ktorý by ich na našom úseku mohol nahradiť. Bolo otázkou času, kedy prúdenie spodnej vody rozhybe piesky a štrky

pod Bratislavou, začne klesať terén a praskať budovy.

Hrozba bola reálna do 24. októbra 1992, keď J. Binder hodil do Dunaja kameň a prikázom: Sypte! odštartoval

v Bratislave. Vo vzduchu viselo rozdelenie štátu. Praha robila problémy. Nevoňala jej energetická sebestačnosť Slovenska. Na medzinárodnom poli intrigovala Budapešť. K činu sa nemal

okolo priehradu zaujímavú rekreačnú oblasť. Svoju víziu odštartoval vybudovaním svetoznámeho športového areálu s divokou vodou v Čunove, na ktorom vyrástlo viacero našich

Križka navrhol, že založia časopis, kde ho cenzurovať nebudú. Akčný manažér Binder urobil všetko pre to, aby za dva roky uzrelo svetlo sveta prvé číslo časopisu Kultúra, ktorý vychádza dodnes. Nuž nečudo, že mu okrem časti cholerických „zelených“ nemôžu prísť na meno ani sveťoobčiansky orientované médiá.

Pápež Ján Pavol II. ho vymenoval za Rytiera radu sv. Gregora Veľkého, v roku 1994 ho vyhlásili za Osobnosť roka, o rok neskôr dostal v Madride Európsku cenu za kvalitu. Je nositeľom štátneho vyznamenania Radu Ludovíta Štúra I. triedy. Český prezident Miloš Zeman mu udelil najvyššie štátne vyznamenanie za zásluhy o štát.

V čase megaokiadzania vymodených celebrit počúvame, že má mládež zlé vzory. Čo by sa stalo, keby sa v základných školách objavila čítanka o živote a diele osobností, ktoré niečo urobili pre národ? V nej by nemožno chýbať Július Binder, ktorý práve oslávil významné životné jubileum a patrí medzi ľudí, ktorí talentom, vôľou a srdcom menili náš svet na lepší.

Dunaj je pre mňa Július Binder

Peter VALO

prehradenie rieky, ktoré umožnilo dokončenie priehradu v Gabčíkove. Medzi Bratislavou a Budapešťou vrcholili spory o dostavbu sústavy vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros. Maďari zastavili práce na svojom stupni. Argumentovali poškodením prírody. Usilovne im pomáhala naša ochránárska kamarila. Skutočné príčiny boli inde. Dostavba vodného diela by definitívne zabetónovala hranicu na Dunaji. Čalfova federálna vláda v Prahe odsúhlasila alternatívne prehradenie na našom území, ako aj neskôr Čarnogurského slovenská vláda

nikto. V čase váhania dal Július Binder pokyn na prehradenie rieky. Ochranári vrieskali: „Znehodnotia sa zdroje pitnej vody, vyschnú lužné lesy, vyhnú ryby a čo všetko ešte! Krajina pod priehradou zahynie.“ Nič také sa nestalo. Hladina sa zvýšila a oživila celú ramennú sústavu okolo Dunaja. Tok rieky sa spomalil. Prestalo vyplavovanie štrku a piesku spod Bratislavy. Lužné lesy ožili. Dunaj sa stal rajom rekreatantov, rýb a vodných vtákov. Priehrada chránila pred povodňami nielen Bratislavu, ale najmä neprajnú Budapešť. Prezieravý inžinier plánoval

olympijských medailistov a majstrov sveta.

Slovensko-maďarský spor sa skončil pred tribunálom v Haagu. Výsledok potvrdil, že pravdu má slovenská strana. Okrem toho vo svojom rozhodnutí definitívne zadokumentoval hranicu medzi štátmi.

Inžinier Binder sa od začiatku hlásil k slovenskej samostatnosti a osobne sa angažoval v národnom pohybe. V roku 1996 spolu s Gustávom Valachom a Teodorom Križkom navštívili kardinála Korca. Keď sa im posťažoval, že mu nepublikujú a cenzurujú články,

SEBAOBRAHA

Možnože medicínske výrazy by sa nemali objavovať v spoločenských vzťahoch, pretože ľudia sú myslíace organizmy, kým naše vnútornosti asi nie. Viacerí odborníci však tvrdia, že paralela medzi rakovinou tela a spoločnosti tu je a podľa docenta v odbore onkológie to nemusí byť rakovina spoločnosti, môže to byť aj infekcia.

Infikovaná spoločnosť

Rakovina medicínsky je nekontrolovateľné množenie atypických buniek, ktoré majú zhubný dosah na tkanivo, orgán a potom aj na celý organizmus. Paralelu možno nájsť k viacerým druhom z týchto rakovín – a tým je strata morálky, mravných princípov, neúcta k demokratickým hodnotám. To sa odzrkadľuje v životných podmienkach, pozícií a vo vnímaní človeka v spoločnosti, odtrhnutosti niektorých verejných činiteľov od reality spoločenského života, v strate dôvery v spoločnosť, skeptickom vnímaní budúcnosti či v hľadaní uplatnenia v zahraničí...

Začalo sa to devalváciou hodnôt, noriem, ich liberalizáciou, čím sa abnormálne stratil pocit viny či hanby – to na jednej strane – a na strane druhej rastie pocit bezmocnosti, ktorý ako frustračný stav vedie buď k rezignácii, vyhoreniu, ku klebetám, k intrigám, odangažovanosti, ba až agresii.

U mladšej generácie je to oči vidne vypuklejšie, keďže nemala dostatok času vybudovať si pevné morálne zábrany a už od relatívne mladého veku boli mladí vystavovaní násiliu a jeho prezentovaniu ako súčasťou života. A zároveň sú im podsúvané niektoré zvrátené aspekty a vzory ako normálne a bežné, čím si vytvárajú niektoré nesúladné modely s presvedčením celku. A tu už nemožno hovoriť o strate princípov, keďže títo jedinci ich nikdy ani nemali. Čo s tým? Možno zvýšený dôraz na výchovu a vzdelávanie, predstavovanie kladných príkladov, akceptovateľných vzorcov správania a konania a výchova k demokratickým hodnotám.

Každá činnosť obsahuje emócie, motívy, záujem, spoluprácu, komunikáciu, hodnoty, sebariadenie, disciplínu a rozvoj myslenia. Ale len profesionál vo výchove vie z týchto podnetov a činností vytážiť viac ako len zábavu. Musíme učiť žiakov, aby mali silu a motiváciu byť sebou, aby sa nevzdávali a hľadali nové možnosti sebauplatnenia. To nemusí byť len práca, aj láska je krásny cieľ, ale i hľadanie cesty k zmysluplnosti môže byť cieľom. Treba si uvedomiť, že osobnosť je biopsychosociálny systém reagujúci na vzťahy človeka a sveta.

Celý svet dnes potrebuje zmenu, len nikto nemá odvahu ju uskutočniť. Bude treba nájsť silu, odvahu a tých, čo ju začnú.

Zrejme málokto pracuje na teoretickej zmene tak ako kedysi Rousseau, Locke, Montesquieu – vymysleli parlamentnú formu vlády alebo zastupiteľskú demokraciu ako teoretický model, potom to celé niektorí priambiociózní politici poopravili. Treba neustále aktivizovať sily, písať, apelovať a častejšie manifestovať problémy amorálnosti a neprestajného boja dobra a zla, povrchnosti a hlby, matérie a duchovna.

Napohľad jednoduchá téma na pochopenie, ale zložité na realizáciu. Stojí však za to!

Dušan PIRŠEL

A. A. PIŽURNÝ: Vráťme pôvodný zmysel slovám a pamäti jej tvar a tvár

Predaj kníh na kilá je zlé znamenie

Zhovárал sa Štefan ZLATOŠ – Foto: autor

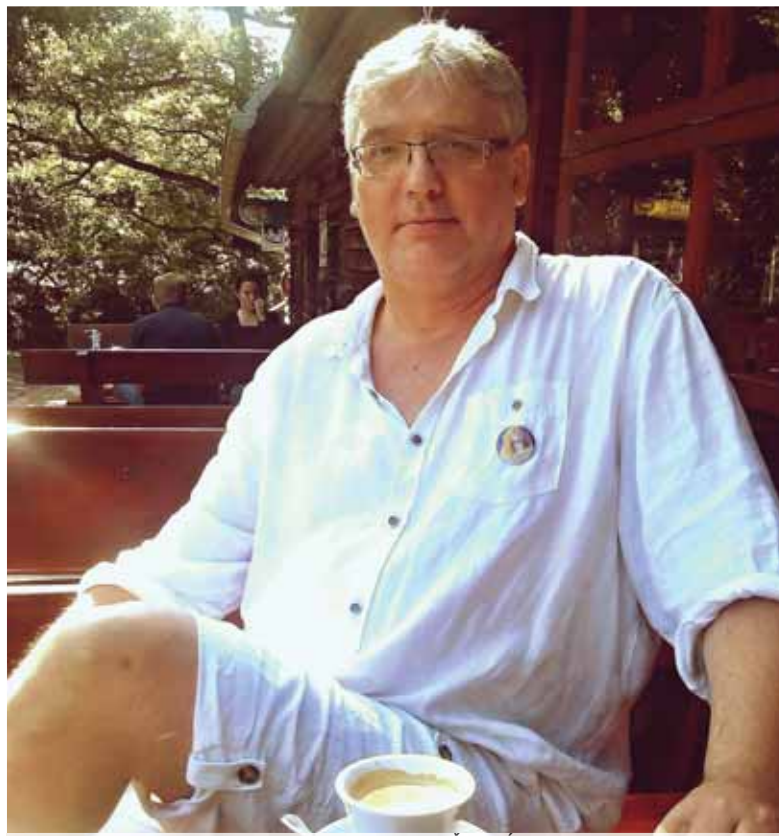
Často sa z neznámych stávajú známi, ale ešte častejšie u nás sú, žiaľ, neznámi tí, ktorí niečo skutočne prospešné pre spoločnosť robia. SNN sa rozprávali s publicistom, so spisovateľom a s textárom Antonom Andrejom PIŽURNÝM. Okrem iného je aj zakladateľom a predsedom OZ Paradajz v Banskej Štiavnici (1992).

• Popri uvedenom ste aj entuziasta – pripomínate Slovákom významné osobnosti z našej dávnejšej i nedávnej histórie. Zaslúžili ste sa i o osadenie pamätných tabulí týmito osobnosťami.

Nuž, Banská Štiavnica je nesporné klenot slovenskej histórie. Keď som však po prvýkrát videl nádherné paláce na Námestí Svätej Trojice, podopreté dlhými trámami, aby nespádli, mal som veľmi zlé pocity. Odvtedy sa toho veľa zmenilo – aj na lepšie. Ale k vašej otázke konkrétne. Dlhé roky som chodil okolo domu, v ktorom bývala najväčšia múza slovenskej poézie – Braxatorisova Mária Marína Pischlová, a nechápal som, prečo je tento dom v anonymite. Oslovil som kamenára menom Mohyla z Krupiny (bol mi vďačný za reklamu vo forme poviedky, ktorú som napísal o jeho Kamenárstve Mohyla, vyšla na celej strane v novinách aj s Kellenbergerovou ilustráciou) a tabuľu DOM MARÍNY mi vyrobil za dobrú cenu z bieleho mramoru bianco carera – presne z toho lomu, odkiaľ bral kameň aj Michelangelo. Pod tabuľu sme neskôr pridali aj mrežu na už pomerne známe „Zámky lásky“. Dom je dnes v rekonštrukcii a nový majiteľ v ňom plánuje urobiť aj Pamätnú izbu Maríny, ktorej sme tiež na vlastné náklady dali opraviť poškodený obelisk hrobu.

• Potom prišiel na rad akademický maliar Jozef Kollár. A ďalší...

To bola druhá pamätná tabuľa. Z toho istého materiálu. Inštaloval som ju maliarovi Jozefovi Kollárovi na jeho ateliér v štiavnickej Botanickej záhrade, tretiu autorovi a strojcovi banskoštiavnickej Kalvárie, pátrovi Františkovi Pergerovi (na štvrtý kaplnke) a štvrtú nášmu polyhistorovi Andrejovi Kmeťovi priamo na vrchole bájneho Sitna. Poznamenávam, že štát ani mesto na tieto tabule nijako neprispeli, všetko som zabezpečoval prostredníctvom donátorov. Plánujeme ešte inštalovať aj pamätnú tabuľu na evanjelické Lýceum na Námestí Svätej Trojice Pavlovi Dobšinskému, ktorý v ňom učil okrem iných aj Andreja Braxatorisa a Sándora Petőfiho.

Publicista, spisovateľ a textár Anton Andrej PIŽURNÝ, predseda OZ Paradajz.

• Možno podľa vás súhlasí s rovnocou – čím menej podpory pre kultúru zo strany štátu, tým viac nekultúrnosti v ňom?

Táto smutná rovnica je, žiaľ, pravdivá. Veľmi ma preto potešilo, že sa napríklad podarilo antikvárovi z Martina – Jánovi „Medokýšovi“ Čigerovi, uskutočniť s vozíkom plných kníh krásnu púť po stopách nášho legendárneho slepeho knihovníka Mateja Hrebendu. Podpora regionálnej kultúry zo strany štátu bola vždy

na marginálnej úrovni. Vyhadzovanie štátnych peňazí na megalomanské oslavné „kultúrne“ akcie je skôr kontraproduktívne. Podľa môjho názoru by sa mali podporovať malé zmysluplné aktivity v regiónoch, ktoré podporujú špecifika danej oblasti a spolu tak vytvárajú obraz našej krajiny.

• Žijeme v čase inflácie slov, strácajú už mnohé z nich na význam, vlastnú podstatu – kam môže viesť tento trend?

Desať rokov som v Banskej Štiavnici vydával periodikum Sitniansky vatrár, ktorému som ako leitmotív napísal myšlienku: „Slovám treba vrátiť ich pôvodný význam, čímom ich skutočný zmysel a pamäti jej tvar a tvár.“ Ak to nedokážeme, ideme

zlou cestou. Ak sa v minulom režime hovorilo: „Kto nekradne, okráda rodinu,“ keď skoro všetci kradli „zo spoločného“, dnes sa kradne v oveľa väčšom meradle, kradne sa všetkým, ale stačí na to pár oligarchov a politikov.

Aj amatérsky politik, akých sa na Slovensku zrodilo neúrekom, vie, že keď je rozpätie medzi sociálnym dnom a absolútnou mocou už príliš široké, nastávajú zmeny, ktoré majú možno až podobu revolúcie. Slováci sú však často označovaní za „národ holubičí“. Vrávi sa aj, že na somára, ktorý dobre ľahá, treba nakladať stále viac. Môže sa však stať, že ten somár sa jedného dňa zatne a pochopí, že štát to nie sú „oni“, ale že štát to sme „my...“.

• Možno ešte na prahu školského roka – je predmet literatúra už prežitý? Aké má miesto v ére IT vo vzdelávaní žiakov, študentov?

IT sú fajn vec, nemali by však byť na úkor klasického vyučovania rodného jazyka a chápania literatúry. O gramatickej zdatnosti našej mladej generácie (ktorá práve súvisí s prácou s IT) radšej pomlčím, aj keď sa mi niekedy otvára nožik vo vrecku. Nedávno som kdesi čítal štatistiku čítania mladých ľudí u nás. Zostal som šokovaný. Mnohí mladí ľudia poznajú maximálne tak Harryho Pottera a Pána prsteňov. Netvrdím, že každý mladý človek má svoj voľný čas tráviť čítaním. Ja som mal to šťastie, že moja mama bola dlhé roky vedúcou Slovenskej knihy, kde som za svoje detstvo prečítal desiatky titulov, nakoniec som aj sám vyštudoval knihovníctvo a pracoval som v bratislavských knižkupectvách. Dnes sa cítim veľmi zvláštne, keď vidím, že namiesto tých knižkupectiev sú dnes butiky.

Literatúra je večná, večne sa meníaca, kniha sa nikdy nesmie stať len konzumným tovarom (dnes sa už predáva dokonca na kilá, ako som to videl minulý rok na Bibliotéke), žijeme časy, keď sa za literatúru považujú aj veršičky na Facebooku.

Literatúra je podľa mňa jeden z najdôležitejších predmetov v školách, v študentoch sa poznanimi literatúry nebuduje len gramatická a informačná databáza, ale rozvojom kreativity z nich môžu vyrásť osobnosti, ktoré si termíny „sloboda“ a „pravda“ budú vážiť v ich pôvodnom význame a nebudú si ich zamieňať za anarchiu a lož ako pracovnú metódu.

O ČOM JE REČ

... a kde má človek vlasť, / kde každý z nás má uloženú vlasť. / Najskôr to bude v oku.

Keď som dostal smutnú správu o tom, že zomrel akademický maliar Ivan Schurmann, akosi bez dlhého rozmýšľania spontánne siahol som po knihe básní Pavla Koyša Pieseň piesní žena, ktorú som vydal vo vydavateľstve Nebojsa a Ivan ju ilustroval svojimi nádhernými kresbami – perovkami. Koyšova Pieseň o Slovensku, ktorú som si čítal pri oznámení o úmrtí, čo mi poslala Ivanova priateľka Mária, sa priamo pýtala, aby som si z nej prečítal aspoň pár veršov, ktoré sa hodia k Ivanovi Schurmannovi a k jeho odchodu: Kde má človek vlasť, keď skrz-naskrz/ sám je s ňou a v nej, keď sám je s ňou. / Vykliči človek, horí v snečnom víre, / žije človek, až zhorí láskou k zemi, / k zemi, zemičke.

Aj Ivan bol typom maliara umelca, čo prekvapoval citom, čo horel vo vlastnom ohni lásky k vlasti, fantázie, inšpirácie... Rád som sa vždy u neho zastavil v domčeku v Plaveckom Štvrtku, uvítal ma najprv pes brechtom, no potom sa zjavil sám majster a voviedol ma do svojho ateliéru, voňali v ňom olejové farby a cez otvorené okná a dvere tlačila

sa do umelcovej dielne neopakovateľná atmosféra Záhoria... A všade porozkladané kresby a maľby, obrazy opreté o steny, všetko žilo a prihovárало sa ti, nebolo treba ani slov. A ak si prejavil záujem o niektoré čerstvo domalované dielo, Ivan ani

A kde má človek vlasť?

Peter ŠTRELINGER

na chvíľu nezaváhal, potešený podával ti ho s krátkou vetou: „Vezmi si ten obraz, darujem ti ho!“

Ešte nedávno stretli sme sa na promócií môjho nového románu Zlatá voda, Ivanovi som tam písal venovanie netušiac, že sa vidíme naposledy. Na jeseň bývali na Považí stretnutia venované básnikovi Pavlovi Koyšovi, aj tam sme sa stretávali, tento rok už tam majster maliar nepríde.

Uvedomujem si pri tejto spomienke na významného slovenského výtvarníka, že spoločnosť, my všetci ostávame dlžníkmi významných osobností. Kdesi inde uberá sa záujem verejnosti, obdivujúci celebrity, čo sa častejšie

objavujú v svetle kamier. Nie, nezávidím hercom ani televíznym hlásateľkám ich popularitu, len si myslím, že popri nich by sme viac mali vidieť na obrazovkách práve výtvarníka, hudobného skladateľa alebo architekta či spisovateľa. Viem, že moje slová sú planým

väčšina sa pomaly, ale isto prepadá na hranicu chudoby a existenčnej beznádeje. Keby chudáci mali aspoň vidinu, že je aj iné bohatstvo než zlaté teľa. Že duch je viac než hmota. No možno hladného presvedčiť, že namiesto chleba ho nasýtí divadlo, hudba, obraz či kniha? Aj keď – a je to prekvapujúce – v nacistických koncentračných táboroch či v ruských gulagoch sa hralo divadlo, robili sa koncerty a maľovali obrazy. A nebol to iba protest, ale aj prejav obrovskej mravnej sily človeka, ktorý v okamihoch bezprávia a neslobody vedel sa nadchnúť pre krásu, aby potešil seba aj ostatných ubiedených!

Začal som svoju úvahu spomienkou na talentovaného maliara, ktorý práve zomrel. Odchodom umelca jeho poslanstvo, ukryté v jeho diele, ostáva, sprevádza nás ostatných ďalej. Ivana Schurmannu sa nebolo treba pýtať, kde má človek vlasť? On to vždy vedel. Vlasť mal vo svojom oku, no najmä vo svojej duši! Pri poslednej návšteve v ateliéri hovoril o budúcej vernisáži svojich diel, ktorú práve pripravoval. Obdivoval som jeho životný optimizmus: mladý osemdesiatnik! A zrazu Ivana už niet... „Slovensko, si hŕstka belasého neba spadnutého do neznámej lesnej studienky a si celý svet.“

Vlasť je veľmi sa chcieť zajtra prebudiť, / niekomu povedať dobré ráno/ a niečo spraviť, aspoň pišťaľku z vrby vystrúhať, / ale hlavne niečo pekné spraviť/ z rodného dreva. Rezonujú stále vo mne básnikove verše. Som presvedčený, že nie iba jednotlivec, ale štát bez kultúry nemôže existovať.

No, kde je dnes kultúra? Na chvoste záujmu spoločnosti. Všetko ovládla technokracia. Svet je manipulovaný molochoom majetku. Jedni bohatnú (je to iba bežvýmenné percento ľudí), no

Kam nasmeruje starý kontinent bratislavská cestovná mapa? Európa ako eskamotérsky hokus-pokus

Róbert HÖLCZ – Karikatura: Lubomír KOTRHA

Slovenské hospodárstvo charakterizuje vyše 3,5-percentný rast HDP, čo nás zaraďuje medzi najrýchlejšie rastúce ekonomiky v EÚ. Ďalšie pozitíva sú pokles nezamestnanosti pod desať percent, klesajúci deficit verejných financií pod dve percentá a nárast reálnych miezd o vyše tri percentá, čo znamená nielen rast životnej úrovne občanov, ale aj zvyšujúci sa podiel domácej spotreby na spomínanom raste hrubého domáceho produktu.

Z tohto pohľadu sa nám vystupenia viacerých vrcholných predstaviteľov európskych inštitúcií na rokovaní v Bratislave zdajú ako nepochopiteľné, keďže ich spoločným menovateľom je vraj kríza EÚ. Zatiaľ sme nepočuli negatívne následky migračnej krízy, ktorej riešenie v budúcnosti sa nebude zabezpečovať povinnými kvótami, ale zvýšenou kontrolou prílevu utečencov do schengenského priestoru vrátane poskytnutia viac peňazí Bulharsku, ktoré do tohto priestoru zatiaľ nepatrí, ale susedí s ňou diskutovaným Tureckom.

■ OCHRANA HRANÍC

Zvýšená kontrola spomínaného priestoru sa má zabezpečiť zriadením európskej pobrežnej stráže, ktorá bude financovaná z národných rozpočtov a personálne zabezpečená policajtmi z členských štátov Únie. V tejto súvislosti však treba povedať, že začiatkom septembra zverejnila Rada EÚ rozpočet Únie na budúci rok, z ktorého vyplýva menej peňazí do štrukturálnych fondov a viac peňazí na riešenie doterajšej a budúcej migrácie v objeme takmer osem miliárd eur. Tieto prostriedky budú pri riešení sociálnych a hospodárskych problémov Únie niekomu chýbať, čo, samozrejme, platí aj pre Slovensko. Konečné stanovisko k navrhnutému rozpočtu bude odsúhlasovať novembrové zasadnutie Európskeho parlamentu. O brexite

zatiaľ vieme len toľko, že väčšina britských občanov sa v referende vyjadrila za vystúpenie Británie z EÚ s doteraz nepoznanými negatívnymi dôsledkami pre našich občanov, ktorí tam pracujú. Slovenský premiér sa v tejto veci už vyjadril, že nebude súhlasiť s voľným pohybom tovarov, služieb a kapitálu z Británie do EÚ, ak nebude zabezpečený aj voľný pohyb našich občanov na jej území tak ako doteraz.

■ MALÝ KROK VPRED

Bratislavské stretnutie európskych lídrov umocnilo pocit chý-

bajúcej vízie budúceho fungovania EÚ. Stráca sa aj tá miera nadšenia, ktorá sprevádzala zavedenie spoločnej meny euro. Už vtedy politických lídrov Únie ich skeptickjší kolegovia upozorňovali, že fungovanie eura ako jednej z budúcej svetovej rezervnej meny nebude možné bez spoločnej rozpočtovej politiky, čo väčšina z nich odmietla z obavy budúcej federalizácie Európy. Tá napokon nepominula a je tu prítomná stále.

Samozrejme že nie všetci boli spokojní so závermi neformálneho rokovania európskych lídrov.

Maďarský premiér Viktor Orbán dokonca hovoril o jeho neúspechu, pretože EÚ na ňom neprijala také závery, ktoré by zásadným spôsobom zmenili prístahovaleckú politiku Bruselu. Taliansky premiér Matteo Renzi sa odmietol zúčastniť na spoločnej tlačovej konferencii s nemeckou kancelárkou a francúzskym prezidentom, keď o samote povedal: „Krok síce vpred, ale príliš malý.“

■ BRATISLAVSKÉ (NE)DOHODY

Historicky prvé zasadnutie ministrov financií v Bratislave prinieslo zmeny v daňovej oblasti. Predpokladá sa po ňom dohoda o spoločnom daňovom základe pre všetky právnické osoby podnikajúce na území Únie. Nepodarilo sa dohodnúť zriadenie spoločného rozpočtu pre eurozónu, ale ani toľko diskutované spoločné eurobondy pre zásadný nesúhlas Nemecka, ktoré by ich zavedením stratilo doterajšie výhody. Obava Nemcov spočíva v tom, že namiesto uskutočnenia domácich reforiem by sa najviac zadlžené členské štáty skôr spoliehali na peniaze od ostatných daňových poplatníkov. Ministri ďalej diskutovali čo s Gréckom, ktoré neplní sľubované reformy, ale stále potrebuje peniaze na dlhodobú udržateľnosť verejných financií, a ako napokon postupovať proti tým členským štátom eurozóny, ktoré dlhodobou prekročujú trojpercentnú hranicu deficitu verejných financií k HDP. Zatiaľ sa Európska komisia Španielsku a Portugalsku skôr vyhráza bez sankcií či pozastavenia čerpania peňazí zo štrukturálnych európskych fondov. Naďalej ostáva otvorenou otázkou vznik Európskeho fondu poistenia nezamestnanosti, kladne bol však prijatý výrazný nárast peňazí v investičnom fonde na financovanie najmä investičných

potrieb malých, ale aj stredných podnikov.

■ MAPA PRIORÍT

Na programe stretnutia boli témy, na ktorých sa krajiny EÚ vedľa dohodnúť, a tak sa nepredpokladalo nijaké hlasovanie. Spoločným projektom, a teda akýmsi výstupom je bratislavský dokument označovaný ako cestovná mapa, ktorého obsahom sú pomenované priority bez bližšej konkrétnej či záväznosti plnenia. Okrem už spomínaného brexitu a migrácie sa začalo opatrne diskutovať aj o založení spoločnej európskej armády ako reakcie na vystúpenie amerického kandidáta na budúceho prezidenta Donalda J.Trumpa, ktorý vo svojich predvolebných sľuboch hovorí, že NATO pod americkým velením už nebude zasahovať tak ako doteraz, čo európskych generálov poriadne vystrašilo.

Súčasnou „cestovnou mapou“ je najmä zabezpečenie hospodárskeho rastu a sociálnych istôt občanov, bez ktorých by sa ďalšia existencia EÚ spochybnila. Vývoj v Európe sa už nemôže uberať eskamotérskym hokus-pokus – glóbus. Určitým rizikom terajšieho riešenia spomínaných problémov sú budúcoročné parlamentné voľby v Nemecku a prezidentské voľby vo Francúzsku, ale tiež predčasné voľby v Španielsku a politická nestabilita v ďalších štátoch Únie. Pri očakávaných personálnych výmenách po nich na vedúciach postoch môže ovplyvniť budúce politické smerovanie nielen doma, ale napokon aj v EÚ. A tak sa právom očakáva konkrétna reakcia členských štátov Únie, ktoré zodpovedajú za budúci stav podľa všetkého najlepšieho integračného projektu na starom kontinente, pričom za praktickú realizáciu navrhovaných opatrení zodpovedá aj Európsky parlament, Európska rada a Európska komisia.

V dôchodkovom systéme je veľa nejasností, osobitostí aj zjavných protirečivostí Dôchodky sú väčšinou biedne a penzisti nespokojní

Štefan SAMSON – Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Mnohí občania sa tešia, že si seniorský vek prežijú bezstarostne a doprajú si všetko podľa chuti a vôle, veď svoje si v živote už odrobili, a ako sa hovorí, zaslúžený odpočinok im oprávnené patrí. Pre väčšinu seniorov sú to však len pekné sny, pretože na bezproblémové užívanie si staroby im už obyčajne chýba zdravie a penzie sú väčšinou také malé, že niektorí majú problém vyžiť.

To, že naše starobné dôchodky sú striedme, neplatí všeobecne. Sú aj takí penzisti, ktorí nemajú biedne, ale bohaté, štedré dôchodky. O biednych starobných dôchodkoch hovoríme v prevažnej väčšine, a preto je vo všeobecnosti medzi penzistami aj veľa nespokojnosti, pričom mnohí vidia príčiny v nespravodlivej či zlej dôchodkovej politike.

■ LEGISLATÍVNY LABYRINT

Táto oblasť je naozaj veľmi rôznorodá, pre jednotlivé skupiny pracovníkov odlišná a osobitná, bohato legislatívne zákonmi a množstvom ich noviel, ako sa hovorí, ošetrovaná, takže bežný človek ani nemá šancu sa v nej vyznať. Musí sa spoliehať na to, že Sociálna poisťovňa mu podľa platného zákona a k nemu prislúchajúcich noviel, pravidiel a predpisov správne vypočíta výšku dôchodku. Sociálna poisťovňa je však len výkonná inštitúcia. Legislatívu, zákony a ich novely, ktoré sú určujúce pre výpočet výšky dôchodku, odsúhlasuje vláda na základe návrhu ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny a schvaľuje ich parlament.

Je prirodzené, že existujú viaceré formy dôchodkov. Máme starobné, predčasne starobné, invalidné s niekoľkými stupňami invalidity, vdovské, vdovecké, sirotské dôchodky... Menej sú známe, ale existujú aj výsluhové dôchodky, rozdielne sú prepočítacie koeficienty na určenie výšky dôchodku pre niektoré povolania, prípadne kratší vek odchodu

do dôchodku. Pri niektorých profesiách k starobným dôchodkom patria aj benefity, ako napríklad vyplácanie trinásteho a štrnásteho platu, viac dovolenky, hradenie nákladov na rehabilitáciu a jej predĺženie. Máme stanovený minimálny dôchodok a k nízkym dôchodkom sa v posledných rokoch vyplácajú vianočné príspevky. Už len z uvedeného je jasné, že máme pomerne širokú paletu starobných dôchodkov a ťažko sa v nich vyznať.

■ REČ ŠTATISTIKY

Ku koncu júna tohto roka bol u nás priemerný starobný dôchodok 415,47 eura a poberalo ho 1,04 milióna seniorov. Isteže, nie každý dôchodca dostáva dôchodok vo výške priemerného dôchodku. Niektorí majú dôchodok vyšší a niektorí nižší, ako je priemer. Väčšina má dôchodky nižšie ako priemer. A nevelká časť dôchodcov má dôchodky dokonca vyššie, ako je priemerná mzda v národnom hospodárstve, a tá je okolo 980 eur. Realita je tiež taká, že z roka na rok sa zvyšuje počet dôchodcov aj dôchodok. Oproti rovnakému obdobiu minulého roka sa priemerný dôchodok zvýšil o 6,67 eura. Vzrástol aj počet predčasných starobných dôchodcov, k 30. júnu ich bolo 189 tisíc a ich priemerný dôchodok bol 393,55 eura.

Najvyššie starobné dôchodky majú u nás prokurátori a sudcovia. Je až neuveriteľné, aký vysoký starobný dôchodok poberajú. Ich penzia

po tridsiatich piatich rokoch praxe ku koncu minulého roka bola približne v rozmedzí 1 700 – 1 800 eur. Vyššie dôchodky nateraz majú iba bývalí prezidenti, ktorým vláda odsúhlasila a parlament schválil zvýšenie penzie z 800 na 2 000 eur.

Kým bežným dôchodcom sa zvýšili dôchodky o 1,9 eura, návrh novely zákona o prokuratúre predpokladal zvýšenie penzií pre dlhoročných prokurátorov až o 170 eur. Takéto vysoké starobné dôchodky, nech sú akokoľvek zdôvodňované, sú v slovenských podmienkach neopodstatnené a pre väčšinu ľudí poburujúce. Nehovoriac o tom, že už aj ich platy sú vysoké a v priemere, ak započítame aj trinásť a štrnásť plat, ktorý dostávajú, sa pohybujú okolo 3 500 eur. Pritom podľa prieskumov dôvera v justičné orgány je dlhodobo veľmi nízka – len okolo dvadsaťpäť percent. Zdá sa, ako

by na prokuratúru a súdy nikto nemal, ani vláda a ani parlament.

■ STARŠÍ A NOVŠÍ

Súčasným dôchodkovým systémom sa cítia veľmi poškodení penzisti, ktorí išli do starobného dôchodku pred rokom 2004. Vtedajšia vláda, v ktorej bol ministrom práce a sociálnych vecí L. Kaník a štátnou tajomníčkou v tomto rezorte I. Radičová, prijala zákon, ktorý znevýhodňoval dôchodcov pred rokom 2004 dokonca tak, že napríklad riaditeľ podniku, ktorý išiel do dôchodku pred rokom 2004, má nižší dôchodok ako jeho sekretárka, ktorá išla do starobného dôchodku v roku 2004. Alebo učiteľ, univerzitný profesor, dôchodca pred rokom 2004, má nižší dôchodok ako jeho odborný asistent, ktorý išiel do dôchodku po roku 2004. Rozdiely dôchodkov pred a po roku 2004 predstavujú 100 – 300 eur. Je to diskri-

minácia, ktorá už trvá viac ako desať rokov. Takmer každá politická strana a každá vláda po roku 2004 sľubovali, že túto skrivodlivosť odstránia, ale doteraz to ani jedna neriešila. Táto nespravodlivosť postihuje približne sedemdesiat tisíc starodôchodcov. Dennodne sa ich počet znižuje. Možno príslušné ministerstvo čaká, kým všetci nepomrú...

■ INÁ SKRIVODLIVOSŤ

Spomínaných starodôchodcov postihuje ešte aj iná nespravodlivosť. Tým občanom, ktorí začali poberať starobný dôchodok po roku 2004, a pritom ďalej pracujú, sa dôchodok valorizuje novoodpracovaným časom a v ňom sociálnym zabezpečením. Táto valorizácia však neplatí pre dôchodcov poberaúcich starobný dôchodok pred rokom 2004. Je to nelogické, ale je to naozaj tak. Nárok na dôchodok a jeho výplatu z dôchodkového zabezpečenia, ktorý vznikol pred 1. januárom 2004, sa totiž určuje podľa zákonov a predpisov účinných do 31. decembra 2003. Darmo sa títo dôchodcovia obracajú na Sociálnu poisťovňu. Tá im nevyhoví, pretože podľa platného zákona s pred takmer tridsiatimi rokmi nemajú nárok na valorizáciu dôchodku. Môžu sa odvolať na príslušný krajský súd, no ten iba potvrdí platnosť rozhodnutia Sociálnej poisťovne. Nuž a ministerstvo práce a rodiny, ktoré by nielen mohlo, ale malo riešiť tieto nespravodlivosti, je hluché, nekoná a nenapráva krivdy, ktoré urobili predošlí politici. Je to hanba nášho politického systému a aj zákonodarstva. Penzisti pred roka 2004, ak ešte žijú, sú takto neprávom postavení akoby na úrovni druhoradých občanov štátu.

V našom dôchodkovom zabezpečení a dôchodkovom systéme je veľa nejasností, veľa osobitností, nezrovnalostí a aj nesystémových prvkov, ktoré ho robia komplikovaným, málo prehľadným a politicky nie vyváženým vytváraným a pôsobiacim. Je v ňom dosť veľa toho, čo treba prehodnotiť a zrealizovať.

NA MARGO

Poslancov v Európskom parlamente naozaj nemáme iba do počtu. Jednak by to bola ich urážka a potom by to bola aj dehonestácia samotnej inštitúcie. Je však ešte smutnejšie, že v spravodajských anketách na otázky redaktorov, ktoré sa viažu hoci aj k daniu u nás doma, veľa opýtaných odpovedá: „Neviem,“ – „nezaujíma ma,“ – „nesledujem.“ A to hovoríme o tom, čo sa nás bezprostredne dotýka tu doma.

Je najvyšší čas

Rozhodovanie popredných inštitúcií Európskej únie je však pre nás občanov Európskej únie nemenej dôležité. Naozaj nejde len o zakrivené uhorky či energeticky nenásytné žiarovky, alebo označovanie energetickej náročnosti práčov. Vidieť to aj na tom, ako sa k celoeurópskym témam stavajú občania „starých“ krajín Európskej únie. Desaťtisícové demonštrácie, protesty... Tam je totiž táto politika takmer na úrovni politiky domácej, štátnej.

Príkladom by mala ísť naša oficiálna reprezentácia, naši štátni predstavitelia. Synergický efekt nastáva vtedy, ak sa spoja aspoň dva zdanlivo „cudzí“ subjekty v záujme presadenia jednej spoločnej témy. A každý vie, že synergický efekt je v podstate iba „zosilnené pôsobenie“.

Informácie o tom, že „tam“ v Bruseli nevedia, čo sa u nás deje, alebo o tom, že „naši doma sa nezaujmajú o to, čo tu robíme“, nás občanov zarmujú rovnako. Volíme jedných aj druhých a volíme ich preto, aby sa nám lepšie žilo, aby sa Slovensko a Slováci do maximálnej miery presadili aj za hranicami Slovenska, najmä ak už v nejakej únii či spoločnosti fungujú aj štatutárne.

Je naozaj až pozoruhodné, ak sa europoslankyňa, zakladajúca členka najsilnejšej a dlhodobostabilnej politickej strany na Slovensku, dozvedá o jej programových aktivitách iba z médií. Ako môžeme očakávať, že to tam „tí v Bruseli“ potiahnu aj v našom občianskom záujme, ak vôbec nemáme záujem o to, že existujú?

Je to situácia, ktorá nás vedie do tmavých uličiek. Určite nie je na osoh nikomu, naopak, spôsobuje nám veľké škody. Od našich politikov pritom počúvame, ako treba priblížiť Úniu k občanovi. Čo tak aj opačne – skúsiť občana priblížiť Únii? Skúsiť mu ukázať, že naši europoslanci sú tam našimi vyslancami, ktorí konajú v záujme Slovenska, nielen svojich politických frakcií?

„Slovensko má zadefinované svoje hlavné záujmy v EÚ len veľmi vágne. Mal by existovať konkrétny dlhodobý plán, ktorý by nasledovali všetci naši verejní predstavitelia. Takto sa dosahujú národné záujmy!“ To tvrdí jeden z našich europoslancov Branislav Škripek. Takže je naozaj najvyšší čas uprednostniť národné záujmy pred záujmami straníckymi či dokonca záujmami jednotlivcov.

Európsky parlament sa musí stať reálnou platformou na presadzovanie našich národných slovenských záujmov. Máme tam našich vyslancov – europoslancov. A prerokúvajú sa tam témy, ktoré sa nás na Slovensku bytostne dotýkajú!

Štefan ZLATOŠ

Pri presadzovaní národných záujmov v zahraničí máme veľké rezervy

Chýba nám jasná vízia a hodnotová deklarácia

Zhovárал sa Štefan ZLATOŠ – Foto: archív SNN

O práci europoslancov toho na Slovensku až tak veľa nevieme. Ak vynecháme ich osobné statusy na sociálnych sieťach, blogy a vyjadrenia v nich, potom si informácie nájde už len ten, kto naozaj hľadá povestnú ihlu v kope sena. Aj preto SNN oslovili poslanca Európskeho parlamentu Branislava ŠKRIPEKA.

• Ak sledujeme vyhlásenia niektorých našich europoslancov, na prvý pohľad sa naozaj môže zdať, že sú čiastočne alebo niekedy úplne odtrhnutí od reality spoločenského a politického života na Slovensku. Akoby tento „letný“ pohľad do EP podčiarkovali aj naši domáci slovenskí predstavitelia a politici. Ako to vnímate?

Mrzí ma to. Ja som toto vyhlásenie zachytil z úst ústavných činiteľov. Považujem to za dosť nešťastné, ba až prekrúcajúce a potupujúce posolstvo pre slovenských občanov.

• Rovnakí názor však zdieľajú aj mnohí radoví občania Slovenskej republiky.

Mnohí ľudia to proste preberú ako fakt a už je to potom v ich ponímaní tak. Asi sa príliš nepomýlim, keď poviem, že si prácu europoslancov už sami nepozrú, aby ju reálne zhodnotili. Napriek tomu, že v EP pôsobia europoslanci aktívne, zostanú zaškatulkovaní. Za seba poviem, že pravidelne publikujem správu o svojej práci, pretože politik by podľa mňa mal svoju prácu občanom vykazovať a oni by to tiež mali žiadať a sledovať to.

Pracujem v Bruseli a v Štrasburgu, kde ma zvolili za Slovensko, chcem hlasovať čo najlepšie pre naše národné záujmy a sledujem, čo dokumenty EÚ pre nás znamenajú. Zvolili ma aj preto, aby som zdôrazňoval úplne absentujúci rešpekt voči Bohu, vyšším hodnotám a evanjeliovým princípom. Toto je moja realita, v ktorej žijem. Viem však, že pri presadzovaní našich záujmov je potrebná spolupráca s národnými politikmi aj so štátnymi úradníkmi. V najhorúcejších bodoch – ako bol povedzme nástup migračnej krízy – mal pán premiér s nami predsa hneď komunikovať, na čom mu záleží! Tak by sa mu nestalo, že práve poslanci jeho strany Smer, na rozdiel od ostatných, zahlasovali v prvých dokumentoch za kvóty na migrantov... A zaujímavosťou je, že predseda SNS Andrej Danko si za podporedu svojej strany vybral práve ešte nedávneho europoslancu – „odtrhnutého od reality“ – Jaroslava Pašku...

• Zúčtovali sme minulosť, čo súčasnosť?

Musím povedať, že v súčasnosti je spolupráca minimum. Je jednoduchšie hovoriť o odtrhnutí od reality, ako niečo spraviť. Je teda namieste otázka, čo dnes robia vládni politici pre Slovensko aj v rámci EÚ? Pretože sú to práve vládni úradníci, štátni tajomníci a ministri, ktorí pripravujú a hlasovaním v Bruseli schvaľujú, čo bude pre Slovensko ako členský štát EÚ záväzné.

• Môžete spomenúť príklady, akú prax majú v iných štátoch, ako funguje prepojenie domácej a „euro“ politiky?

Europoslanci, najmä zo starých členských štátov, sú ako „vyslanci“ národných záujmov v EP. Preto veľmi úzko spolupracujú s jednotlivými ministerstvami, ktoré sa venujú témam, o ktorých rokuje EP. Ministerstvo zväčša pripraví stanovisko a odporúčanie pre europoslancu. Situácia slovenského europoslancu je iná. Ministerstvá vôbec s nami nespôsobujú. Musím však pochváliť Stále zastúpenie SR pri EÚ, ktoré nám niekedy pripraví sta-

Poslanec EP Branislav ŠKRIPEK si nemyslí, že je odtrhnutý od diania doma.

novisko na hlasovanie. Tém je však skutočne veľké množstvo, a preto je spolupráca s ministerstvami veľmi dôležitá pri presadzovaní národných záujmov. Iste, netreba nám stanoviská ku všetkému, tém a hlasovaní sú desiatky až stovky a v mnohých nám stanovisko dá frakcia, kde sme. Len ako príklad – vyjadrenie k lovu rýb v holandských vodách nepotrebuje od našich. Potrebné mi je frakčné stanovisko a holandské a tie mám naporúdzi.

• Svojho času u nás rezonovala téma, či majú europoslanci vystupovať v NR SR a ako často... Kde z vášho pohľadu skončil tento zámer?

V súčasnosti nemôžeme v pléne NR SR vystúpiť vôbec, a jednoducho nie je vôľa tento stav zmeniť. Akoby sa už tu delili poslanci volení slovenskými občanmi na tých v Štrasburgu či Bruseli a tých bratislavských. Ale nemalo by to takto byť. Ešte ako poslanec NR SR som navrhoval úpravu zákona tak, aby europoslanci mali právo vystúpiť v pléne. Koalícia to vtedy zamietla. Ako novozvolení europoslanci sme adresovali na túto tému v roku 2014 list so žiadosťou predsedovi parlamentu, a on nás odmietol... Malo by byť jedno, kde poslanci pracujú pre ľudí. Predsa poslancov volia občania našej krajiny, a preto by poslanci mali spolu spolupracovať, a nie sa separovať. O to viac, keď dokumenty, o ktorých rojukeme v EP, majú jasný vplyv na život občanov vo všetkých krajinách EÚ. Verejnosť očakáva zaangažovanosť europoslancov na Slovensku, no aj keď sa usilujeme, sme „vyoutovaní“. Predsedu strany Sulíka pán Danko nedávno nepustil na grémium o zmenách v rokovacom poriadku NR SR... (Neskôr Richard Sulík uznal vlastnú chybu – pozn. redakcie.)

• V Európskom parlamente sa venujete viacerým témam, niektoré sú vám bližšie, iné nie, napriek tomu mali by ste vo všetkých zastávať názorové a politické pozície Slovenska. Poznate ich vôbec? Teda inak ako z verejných zdrojov?

Politiky štátu pre jednotlivé oblasti sú síce definované, ale proces ich tvorby je veľmi uzavretý. Existuje len obmedzená možnosť vstupovať a reálne ovplyvniť priority Slovenska. Okrem toho, pri samot-

nom vyjednávaní Rady na rôznych úrovniach je celý proces netransparentný a málo medializovaný. Paradoxne, práve tieto stretnutia sú z pohľadu dôležitosti pre slovenskú legislatívu tými najpodstatnejšími, pretože ani Európska komisia, ani parlament nedávajú finálny súhlas na smernice a nariadenia, ktoré môže odsúhlasiť len Rada v podobe ministrov alebo štátnych úradníkov dedikovaných pre danú agendu. Europoslanec je hlasom občanov, „strážnym psom“, dohliadačom na záujmy Slovákov, ale bez synergie s vládou SR je to vždy len ťahanie za kratší koniec.

• Aj nedávno ste sa postarovali, že vám chýba spolupráca s vládou SR a s parlamentom SR – ako vyzerá teraz a aká by mala byť, ak spriemerujeme vaše poznatky z takéhoto vzťahu v iných krajinách?

Slovensko teraz predsedá Rade EÚ. Ide o historickú príležitosť, ktorú by sme mali naplno využiť. Som preto presvedčený, že teraz je správny čas na to, aby sme prehodnotili našu spoluprácu medzi slovenskými europoslancami a slovenskou vládou, parlamentom a štátnymi úradníkmi. Uvítal by som, keby prišla možnosť dohodnutia takejto spolupráce. Sadli by sme si a nastavili by sa pravidlá vzájomnej kooperácie na viac rokov dopredu.

• Hlas Slovenska okrem hlasu europoslancov v europarlamente akosi nepočuť. Ako tam vnímajú našu krajinu? Majú jasno v tom, kam smerujeme, aké sú naše zábery a ciele?

A máme my na Slovensku jednoznačne zadefinované, kam smerujeme, aké sú naše zábery a ciele? Okrem programového vyhlásenia vlády o tom neviem. Chýba nám istá vízia a hodnotová deklarácia.

• Zatiaľ sme hovorili o spolupráci s oficiálnymi inštitúciami. Agenda LGBTI (napríklad) v europarlamente sa však týka aj nášho tretieho sektora – ste v nejakom kontakte? Riešite nejaké spoločné témy, ktoré potom prednesiete plénu v Bruseli?

Som v kontakte s tretím sektorom, a nielen pokiaľ ide o agendu LGBTI. Komunikujem nielen so slovenskými, ale aj s medzinárodnými organizáciami. Europoslanci, asi ako

jediní poslanci, nemôžu prichádzať s vlastnými legislatívnymi návrhmi. To znamená, že v praxi môžeme ako poslanci požiadať Komisiu o vypracovanie návrhu. Europoslanci sa potom môžu vyjadrovať a podávať pozmeňujúce návrhy vo výboch. Po schválení dokumentu putuje do pléna EP, kde sa o ňom finálne hlasuje. Nakoniec sa však k tomu vyjadruje Rada (ministrov). Ak sa na dokumentoch spolupracuje a pracuje hneď od začiatku, je väčší priestor na možné zmeny a úpravy. Ale dohoda v závažných otázkach sa medzi všetkými členskými štátmi málokedy rodí ľahko.

• Keď už sme pri tejto téme – aký postoj oficiálne prezentuje Slovensko v tejto súvislosti na pôde európskych štruktúr?

Neexistuje jednotný postoj. Myslím si, že neexistuje ani jedna krajina, kde všetci majú na LGBTI rovnaký názor. Keďže ide o hodnotovú otázku, nemôžeme očakávať ani nejakú zásadnú zmenu. Je úplne samozrejmé, že v tejto otázke sa napríklad s pánom poslancom Sulikom nikdy nezhodneme. Ale v iných otázkach, povedzme keď sme riešili otázku znefunkčenia zbrani, ktoré sa predávali cez internet, sme spolupracovali a dokázali sme presadiť dobré veci prospešné nielen pre Slovensko.

• Je téma LGBTI v europarlamente nezmieriteľným bojom ako u nás alebo sa vedú odborné diskusie?

Musím povedať, že kultúra diskusií v EP je na vyššej úrovni ako u nás v NR SR. Lenže v EP výrazne vidno, že ak niekto vystúpi s názorom, ktorý nie je v súlade s gender alebo proporatovnou ideológiou, okamžite je označený ako „netolerantný“ či „homofób“ alebo „extrémista“. Potom sa už veľmi ťažko diskutuje. A tiež hovoriť o Bohu či odvolávať sa na kresťanské korene EÚ je skoro považované za niečo neželané!

• Aký je váš osobný vzťah k maticiárom, k ich práci v regiónoch na poli folklóru, zachovania kultúry, ale aj k Matici ako organizácii?

Históriu Matice si veľmi vážim a naplňa ma hrdoťou premýšľať nad rokmi nášho národnoslobodzovacieho boja, hnutiami našich národovcov a silných postáv od konca 17. storočia až po začiatok 20. storočia. Matica slovenská má dôležitú úlohu v zachovaní tohto historického pokladu, ako aj nášho folklóru, kultúry, boja o spisovnú slovenčinu a národné vzdelávanie – dedičstva otcov. Je toho rozhodne veľa. Akoby sme však tú krásu nevedeli ponúknuť aj druhým, ktorí by sa z nej rovnako ako my tešili. Chýba mi aj taká hrdoť Slovákov na náš národ, na našu históriu. A vôbec poznanie vlastných dejín. Akoby sa skôr dnes verilo nejakým pochybným tzv. historikom ako renomovaným odborníkom. Preto si myslím, že Matica má nielen svoje opodstatnenie a význam, ale je potrebný konštruktívny prístup zo strany vlády, aby jej postavenie posilnila, podnecovala a zväzkovala. To isté si myslím o Slovenskom národnom múzeu ako národnej inštitúcii. A aj o Slovenskej národnej knižnici. Ale pre mňa osobne to najrozhodujúcejšie – pravidelne sa modlím za duchovné prebudenie a obrodu na Slovensku, aby sme osobne v srdciach spoznali pravú úctu k Bohu, vykupiteľské dielo Pána Ježiša na kríži z hriechu a sebastrednosti, aby naša vlasť prekvitala pravými hodnotami v činoch a vo vzťahoch jej ľudí. O toto sa usilujem aj v politike.

Výprask opozície je vraj záležitosť nedemokratických pomerov v Rusku

Volebné výsledky diktovala popularita Vladimíra Putina

Ludovít ŠTEVKO – Foto: archív

Vo voľbách do ruskej Štátnej dумы sa očakávalo víťazstvo strany Jednotné Rusko, ale málokto predpokladal, že bude oveľa vyššie ako v predchádzajúcich voľbách. Podľa Vseruského centra pre výskum verejnej mienky sa mesiac pred voľbami pohybovali preferencie prokremeľskej strany na úrovni štyridsaťjeden percent. Výsledok septembrových voľieb však prevyšil všetky očakávania: Jednotné Rusko získalo 54,2 percenta hlasov, čo znamená, že v Dume získa jasnú ústavnú väčšinu a bude mať o stopäť poslancov viac ako po voľbách v roku 2011. A to aj napriek sankciám, prepadu cien ropy, zníženému výkonu ekonomiky a uťahovaniu opaskov obyvateľov Ruskej federácie.

Príčiny impozantnej dominancie Jednotného Ruska vidia západné médiá v súlade s marginálnou ruskou opozíciou už tradične „v nedemokratických a neslobodných voľbách“. Táto obohratá floskula by mala byť aj vysvetlením, prečo opozícia utŕžila veľký výprask, keďže ani jedna z opozíčných strán, podporovaných najmä Spojenými štátmi, nezískala viac ako dve percentá voličských hlasov.

NEVLÁDNE MÚZY

Aj keď Michail Kasianov, jeden z najväčších odporcov Vladimíra Putina, nazval svoju stranu vznešene Parnas – podľa sídla antických múz a delfských veštiek – máločo mu to pomohlo. Jeho zoskupenie volilo

len 0,7 percenta voličov. Pravda je totiž (ako obyčajne) iná, ako to prezentuje Západ a médiá hlavného prúdu. Navyše, ruský prezident sa na eventualitu sponchybňovania voľieb do Štátnej dумы náležite pripravil. Do volebných miestností dal inštalovať internetové kamery a na čelo ústrednej volebnej komisie postavil uznávanú nezávislú aktivistku Elu Pamfilovovú.

Napriek dôrazu Kremľa na transparentnosť voľieb, v niektorých volebných okrskoch porušenia zákona zaznamenali. Udiali sa však v takých marginálnych rozmeroch, že to nemalo takmer žiadny dosah na volebný výsledok. Napokon, priebeh nijakých voľieb

na svete nie je stopercentne čistý. Výzvy ukrajinského parlamentu Bezpečnostnej rade OSN a medzinárodným organizáciám, aby neuznali legitimitu voľieb do ruskej Dумы, sú len politickým gestom v rámci napätia naria svalu. Voľby sa totiž konali aj na Kryme, ktorý na základe všeľudového hlasovania bol začlenený za známych okolností do Ruskej federácie, čo je kameňom úrazu vo vzťahoch Ruska a Ukrajiny.

PRÍČINY A SÚVISLOSTI

Analytici ruských voľieb sa zhodujú v tom, že katastrofálny neúspech opozíčných strán spočíva v tom, že sa tieto strany stavali odmietavo ku krymskému referendu, že staré tváre opozície ako Javlinský, Ryžkov a Kasjanov okrem hesiel volajúcich po zmene na čele Ruska neponúkli voličom takmer nič. Drvivá väčšina voličov považovala lídrov strán Jabloko a Parnas za zradcov národa práve pre negatívny postoj v otázke Krymu a orientáciu na nepopulárny Západ.

A prečo zvíťazilo Jednotné Rusko vysoko na body? Podľa politológa Vitalija Tretjakova to bola podpora Vladimíra Putina, ktorý je symbolom ruského vlastenectva aj znovu nadobudnutého sebavedomia a po jelcinovskom chaose je dôsledným zástancom národných záujmov. Dôležitým faktorom bolo aj to, že táto strana, podobne ako samotný Putin, dokázali oživiť svoju personálnu poli-

Vladimír PUTIN má dôvod na úsmev.

tiku novými mladými tvármi, čo sa ukázalo v podmienkach ekonomickej krízy a v konfrontácii s útočnou americkou politikou ako dobrý ťah.

ROZHODUJE VLASTENECTVO

Do istej miery zohrali na počudovanie pozitívnu úlohu vo voľbách do Štátnej dумы aj sankcie Západu uvalené na Rusko a krivdy spôsobené ruským športovcom na olympiáde v Riu, ktoré stmelili národ okolo charizmatického prezidenta a strany Jednotné Rusko a vyhodili z kola von prozápadnú opozíciu. A súvislostí by sa našlo aj viac.

Vladimír Putin je obratný politik – jeho príklon k pravoslávnej kresťanskej viere a ruskej histórii aj rozhodné postoje v zahraničnej politike mu na rozdiel od mnohých európskych politikov prinášajú všeobecnú obľúbenosť národa, pre ktorý je vlastenectvo na hierarchickej stupnici hodnôt vyššie ako blahobyt. Kto tieto veci nevníma a robí z Putina autoritárskeho vodcu sovietskeho typu, dopúšťa sa omylu alebo zámerne kamufluje realitu. Z ruskej reality vyplýva, že len málokto z ruských ľudí dokáže znášať rôzne útrapy a rôzne krízy tak ako Rusi. Pre nich je štát (široká ruská krajina) fundamentom národnej existencie.

trhovej ekonomiky definitívne získa. Súčasťou toho však má byť aj schválenie celého radu ochranných opatrení, najmä colných sadzieb a ostatných bariér voči lacnejším čínskym tovarom exportovaným na európsky trh.

FUTBALOVÝ OŠIÁL

Letné olympijské hry v Pekingu, na ktorých čínski športovci získali sto medailí a ziskom päťdesiatjeden zlatých boli vôbec najúspešnejší medzi všetkými zúčastnenými krajinami, tiež veľa napovedajú. Čínsky kapitál vlastní nielen Sláviu Prahu, ale aj oba milánske kluby, má podiely v Atletico Madrid a Espaňole Barcelone, samozrejme, nechýba ani v niektorých špičkových anglických kluboch, a takto by sme mohli pokračovať.

MORSKÝ PRÚD

Čína tiež avizuje projekt rozšírenia pôvodnej Hodvábanej cesty po súši aj na more. Chce vybudovať novú morskú „Hodvábnu cestu“, ktorá by viedla cez prístavy v Hanoji, Jakarte, Kalkate, Nairobi, Aténach až do Benátok. Pohnútky na realizáciu tohto finančne náročného projektu treba vidieť nielen v úsilí podporiť domáci export od malých a stredných čínskych podnikov s obrovskou nadprodukciou pri nízkych cenách na ďalšie kontinenty, ale aj oslabiť pozíciu USA v spomínanom priestore. Na v ostatnom čase klesajúci čínsky HDP sa hľadajú, popri zvyšovaní domácej spotreby, aj možnosti zvyšovania podielu zahraničného obchodu spomínaných podnikateľských subjektov. V týchto častiach globálnej ekonomiky totiž čoraz viac klesá podiel európskych a amerických firiem a rozširuje sa podiel indických, a tak treba rátať s tým, že vybudovaním morskej Hodvábanej cesty sa posilní vplyv exportu čínskej priemyselnej a prírodnej produkcie, ale aj kultúry.

Krajina draka sa dlhodobo usiluje o iné geopolitické rozdelenie sveta

Čínsku ekonomiku cítime všade vo svete

Róbert HÖLCZ – Ilustračné foto: ZATL

Druhá najväčšia ekonomika sveta s vyše miliardou obyvateľov, ktorej centrálna banka patrí medzi päť najväčších svetových menových inštitúcií, sa dlhodobo usiluje o iné geopolitické rozdelenie sveta. Čínska ekonomika má nadbytok takmer všetkého, jej devízový obchodný prebytok jej dovoľuje investovať do všetkých kútov sveta či už na zelenej lúke, alebo skupovaním majoritných podielov v štátnych a súkromných akciových firmách, tiež investovaním do štátnych dlhopisov najviac zadĺžených ekonomík vrátane USA.

Najvyšší čínski komunistickí predstavitelia, najmä čínsky prezident a generálny tajomník Ústredného výboru Komunistickej strany Číny Sin-Ťi-pching, známy tvrdým postupom voči korupcii, a predseda vlády Li-Kche-čchiang, sa usilujú o iné, vyššie zaradenie svojich zástupcov vo svetových hospodárskych a menových inštitúciách a tiež o upevnenie vojenského postavenia krajiny, najmä v oblasti juhovýchodnej Ázie. V ostatnom období sa však v Číne čoraz viac hovorí o potrebe prijatia štátu trhovej ekonomiky, o čínskych ambíciách vo svete športu, ako aj o rozšírení známej Hodvábanej cesty, ktorá už má viesť nielen po súši, ale aj po mori.

VOLNÝ PÁD

V súčasnosti ťažko skúšaná ekonomika starého kontinentu, ktorá popri nízkom hospodárskom raste zápasí s migračnou, bankovou i dlhovou krízou, tiež s možnými negatívnymi následkami brexitu, nemôže ignorovať čínske mocenské ambície. Navyše rokovania o voľnom obchode medzi EÚ a USA, ktoré poznáme pod skratkou TTIP, ani po štrnástich kolách nedospeli k dohode ani v jednej z dvadsiatich siedmich prerokovaných kapitol. Zámer vytvoriť najväčšiu svetovú zónu voľného obchodu sa potápa a čaká ho buď krach, alebo návrat na samý začiatok. Zásadným problémom väč-

šinového nesúhlasu európskych politikov je, že európska regulácia ochrany spotrebiteľa je prísnejšia ako doterajšia americká. Preto sa čoraz hlasnejšie hovorí, aby sa doterajšie politické roko-

viť. Ďalšou z diskutovaných tém je priznanie štátu trhovej ekonomiky Číne, čo by vzájomný obchod administratívne zjednodušilo. Udialo by sa to skôr na prospech ázijskeho

vania negovali a vrátili sa na začiatok s tým, aby budúce obchodné podmienky boli pre obe strany rovnako výhodné.

BEZ FALŠOVANIA

Vrcholní predstavitelia EÚ a Číny využívajú každú príležitosť skôr na rokovania o ochrane európskeho trhu voči dumpingovým cenám čínskej produkcie. Práve to napokon robí vrásky aj americkej oceliarni U. S. Steel v Košiciach, ktorá nedokáže konkurovať oveľa lacnejšej čínskej oceli, a tak opatrne prepúšťa každý mesiac tri desiatky zamestnancov, pričom sa nevylučuje aj zmena vlastníctva na prospech čínskeho investora.

partnera. Ekonomicky silnejšie štáty Unie s tým nemajú problém, ale slabšie sú proti. Dôvodom, prečo zatiaľ Európsky parlament štátu neschválil, je vraj falšovanie čínskych hospodárskych výsledkov, aby získala výhodnejšie pozície na globálnych svetových trhoch. To však v porovnaní s falšovaním výsledkov gréckej ekonomiky pri vstupe do eurozóny treba pokladať za nepodstatné.

Najbližšie sa o udelení štátu trhovej ekonomiky Číne bude hovoriť aj na septembrovom stretnutí ministrov hospodárstva v rámci nášho predsedníctva v Rade EÚ v Bratislave. Obe strany rátajú s tým, že na jeseň zasadení EP Čína štátu

GLOSÝ

Nebol to víťaz...

V národnom parku Cape Kiwanda v americkom štáte Oregon už návštevníci nevidia tamojšiu atrakciu – zvláštny skalný útvar, ktorý patril k najobľúbenejším prírodným divom Pacifického severozápadu. Dozorcovia parku si spočiatku mysleli, že výrazne tvarované bralo Zviera so zobákom – ako skalu nazývali – zrútil víťaz. Ako ukázalo video jedného návštevníka prírodnej rezervácie, okolo troch metrov vysoký skalný útvar nad pobrežím sa opakovane pokúšala zvaliť partia mladíkov.

Keď sa konečne pieskovec odlomil, oni sa z toho tešili a oslavovali. Polícia v Pacific City prípad vyšetrovala a celca ho uzavrela ako nezavinený prírodný úkaz a až spomínané video im odhalilo, kto v skutočnosti zničil skalnú atrakciu.

Hovorca správy národného parku pre miestne noviny Oregonian vyhlásil, že mladistvých čaká trestné oznámenie a masťná pokuta. Zviera so zobákom bolo nielen lákadlom parku, ale slúžilo aj ako kulisa pre zábery dovolenkarov a svadobné fotografie.

Podľa spravodajskej agentúry Associated Press počet porušení predpisov v amerických národných parkoch v posledných rokoch výrazne stúpol. Iba v júli tohto roka zaznamenali úrady v desiatich najobľúbenejších národných parkoch, ako sú Yellowstone či Grand Canyon, vyše jedenásťtisíc prípadov vandalizmu alebo ublížení chráneným zvieratám.

Ivan LUŽÁK

Jánošík po čínsky

Zdá sa, že tradície hórnych chlapcov sú populárne nielen na Slovensku. Vo fondoch Slovenskej národnej knižnice v Martine sa nachádza preklad balady Jána Botta Smrť Jánošíkova do angličtiny z roku 1944. V konzervačnom fonde Českej národnej knižnice je zas preklad knihy M. Malého: Jánošík a jeho horní chlapci z roku 1993 do čínštiny: Wangling haohan. Guillin: Guangxi renmin chubanshe. Naš kapitán zaujal aj Aloisa Jiráka a jeho poviedky vyšli v roku 1956 tiež po čínsky: Pu-čchü-ti chao chanmen: Tie-kche-s'-luo-fa-kche ku-taj čchuan-šuo.

Spomínaná Bottova balada vyšla v americkom Pittsburghu pod názvom The Death of Jánošík a na neľahké pretlačenie do angličtiny sa podujal Ivan J. Kramoris. V úvode autor uvádza, že o jej prvý preklad sa pokúsil reverend Georg Gallik – preložil však len prvé vety a „po 15 rokoch to vzdal s tým, že je to nemožné“. Niektoré naše zľudovité výrazy či irečité takmer až jazykolamy sú totiž pre angličtinu „španielska dedina“. Niektoré ekvivalenty v preklade The Death of Jánošík vyznievajú až úsmevne. Ako napríklad: Bo kohos' Jánošík na paloš načiara, tomu nespomôžu ani tria cisára... For him, whom once Jánošík on his sabre shall notch, The might of three Caesars would not save from scotch...!

Michal SITNÍK

NA OKRAJ

Žijeme reprízu doby pokémonov, sme uprostred letnej sezóny, stojíme v zápachoch na diaľniciach alebo pred turniketmi na letisku. Aj ten dovolenkový čas premeníme na koncentrovaný zhon a čakanie. Neuveriteľnú stratu času. Deti, ktoré prevážame na zadnom sedadle v aute, už sú skôr batožina ako mysliaci tvory. Slovensko je pritom nádherná krajina s bohatou históriou a nespočítaným množstvom miest, ktoré by bolo treba navštíviť a v pokoji si pozrieť.

Miesta, ktoré treba navštíviť

Čo viac ako dovolenka „all in“ môže byť? Hoci aj pokojný jednodňový náučný výlet s rodinou. Alebo vikendový pobyt niekde u nás. V Balogu, Lipťove, Zamagurí, na Spiši či v Poloninách. Je potešiteľné, že Slováci nasledujú príklad Čechov a čoraz viac začínajú tráviť svoje voľné chvíle u nás na Slovensku.

Stále je to však jedno- či dvojdná turistika. Regióny, ktoré sa môžu pochváliť nárastom návštevníkov – dominuje medzi nimi práve Liptov, Žilinský a Trenčiansky kraj – dobre vedia, že je čo ponúknuť. Veď len malý príklad: reportáž o Skalke nad Váhom – tu hneď vedľa na strane. Ktoré dieťa by nezaujala Maurova legenda, ktoré dieťa by sa rado nepozrelo za opevnenia kláštora? Zážitkové spoznávanie našej vlastnej slávnej histórie je jedinečným spôsobom, ako prežiť voľný čas s deťmi, ako vytvoriť priestor na ich otázky a ako ich doslova nabiť zážitkami, ktoré si pamätajú na celý život.

Vidiac doslova tragédiu – mladého otca na ulici s mobilom na uchu a dve deťurky utekajúce za ním s mobilmi v rukách, ako naháňajú akési virtuálne prišerky – čo bude táto generácia vedieť o našej histórii, o krajine, v ktorej vyrastá? Akú zodpovednosť k nej bude mať? Vzťah? Cit? Hrdosť? Nemožno sa zmieriť s tým, že našou budúcnosťou sú pokémoni, hamburgery, on line priestor a neznalosť. Kde potom budú vyrastať nadšenci, ktorí pre ďalšie generácie opravujú naše národné kultúrne pamiatky...

Poznať svoju vlasť je predsa prvotným zdrojom patriotizmu. Áno, máme rôzne politické režimy, prežili sme už veľa vlád – takých i onakých. Ale Slovensko a jeho história nemôžu za to, že momentálna doba nie je taká, ako si niekto predstavuje.

Vraví sa, že máme svetu čo ukázať. Čoskoro však už ani nebudeme vedieť čo. Ak si to najskôr nepozrieme sami. S našimi rodinami a deťmi.

Česi na to idú inak. Stále sa držia hesla „za málo peňazí veľa muziky“, aj preto sú ich dovolenky a prázdniny na Slovensku vždy žriedlom poznania a nezabudnutelných zážitkov.

(ib)

Hviezdna brána na skale, kde si podávajú ponad Váh ruky dve malebné horstvá
Štyridsať orechov na štyridsať dní pôstu

Ján ČERNÝ – Foto: autor a Štefan KAČENA

Každý z nás putuje pomaly či rýchlo, pohodlne či namáhavo, no určite nezadržateľne k prechodu z pozemského do večného života. Každý z nás sa blíži k nejakej bráne, za ktorou nemusí byť definitívny koniec. Veriaci vedia, že nie je. Neveriaci skôr mlčia. Jedni aj druhí sa tu však z času na čas zastavia.

V horúcich letných dňoch ponúka kľukatá cesta z Trenčína smerom na Nemšovú úľavu, ak nie priam osvieženie. Ešte miestne futbalové ihrisko, potom pár chatiek a záhrad a už len niekoľko serpentín. Majú ich radi dokonca aj cykloturisti. Možno iba deťúrencom v autách na zadných sedadlách sa robí nevoľno, ak ich rodičia „iba“ vezú odniekiaľ niekam. Bez slov, bez vysvetlenia, bez rozprávania, hoci aj tých najzaujímavejších legiend, o jednom tajomnom mieste na Považí.

■ DVE SKALKY

Pútnický chrám svätého Andreja-Svorada a Beňadika na Skalke pri Trenčíne je od soboty 7. mája 2016 Diecéznou svätynou. Má teda prívlastok „najmladšia“. Počas svätej omše ho za takú vyhlásil nitriansky biskup Mons. Viliam Judák. Je to však zároveň aj najstaršie pútnické miesto na Slovensku. Pozostáva z dvoch objektov – Malej a Veľkej Skalky. Je tu kostolík a kláštor niekdajšieho opátstva sv. Beňadika na Veľkej Skalke. Kostolík sa v našich písomnostiach prvý raz spomína už okolo roku 1208. Stojí na mieste, kde žili v 10. a 11. storočí dnes už svätí pustovníci Svorad a Beňadik. Zmieňuje sa o nich Maurova legenda, jedna z najstarších v Uhorsku. Vznikla niekedy v období medzi rokmi 1064 až 1070 a dokumentuje proces christianizácie Uhorského kráľovstva. Je síce rozsahom krátka, sústreďuje sa najmä na podanie svedectva o neštedrom živote plnom askézy a sebatrýznenia sv. Svorada a Beňadika, ale určite by si ju mal vyhľadať a prečítať každý ešte predtým, ako ho putovanie po Slovensku zavedie aj na Skalku nad Váhom.

■ CEZ SERPENTÍNY

Je to naozaj iba pár desiatok metrov a ocitneme sa v údolí Váhu, ktorý do úzkeho priesmyku vtlesnili na jeho ľavej strane južné výbežky dvíhajúcich sa Strážovských vrchov a na pravej strane zas dvíhajúce sa Biele Karpaty. Príroda je tu takmer nedotknutá. Ale nás priťahujú ruiny benediktínskeho kláštora, ktorý založili niekedy v roku 1224 podľa zakladateľ listiny na mieste mučeníckej smrti svätého Beňadika.

V roku 1644 prišli na Skalku jezuiti, ktorí postavili nový kláštor v blízkosti starého benediktínskeho, ktorý bol vtedy v ruinách. V roku 1717 znovu postavili vežu kostolika sv. Ondreja (Svorada) a Beňadika a opravili múr od Váhu. Po zrušení rehole jezuitov kláštor i kostolík pomaly pustli. Je príznačné, že v ére socializmu slúžil ako municiálny sklad a ktovie, čo všetko armáda schovávala v niekoľkých priľahlých jaskyniach.

Najviac zachovalých stavieb je z obdobia veľkej stavebnej činnosti jezuitov zo 17. – 18. storočia. Kostolík je trojpodlažný, zaklenutý valenou klenbou a dreveným kazetovým stropom. Areál kláštora obklopuje vysoký múr, ktorého časť spolu s vežou pochádza z niekdajšieho opevnenia. Aj Malú Skalku – kostol svätého Svorada a Beňadika na mieste staršej neskorogotickkej kaplnky sv. Doroty v roku 1745 jezuiti rozšírili do súčasnej podoby a pristavili k nej dve veže, ktoré sú zastrešené kupolami.

■ KRÍŽOVÁ CESTA

Za „trojkrížim“ na druhej strane cesty, priamo vo svahu naproti kostolu sa nachádza Kalvária, krížová cesta so svojimi štrnástimi zastaveniami. Pochádza z roku 1696. Keď jezuiti opustili Skalku niekedy v roku 1773, krížová cesta začala pútnúť

Letecký pohľad na kláštorný areál na Skalke pri Trenčíne.

Kláštorná kaplnka a jej výzdoba.

Stovky pútnikov smerujú na Skalku.

Chrám svätých Andreja-Svorada a Beňadika je Diecéznou svätynou nitrianskeho biskupstva.

a postupne takmer zanikla. Až v roku 1990 bola pričinením pátra Emila Prokopa, SVD (Societas Verbi Divini – Spoločnosť Božieho Slova), opravená a takmer znovuvybudovaná. Mimochodom, aj maľba svätcov na stenách kostola je dielom tohto pátra. Na základe iniciatívy duchovných, veriacich a viacerých umelcov z trenčianskeho regiónu bola v roku 2012 spracovaná úplne nová podoba Krížovej cesty, ktorá je koncipovaná na základe výjavov zo života svätého Svorada-Andreja a svätého Beňadika. Celková dĺžka cesty až po Golgotu je asi dvestopäťdesiat metrov a prevýšenie na nej je tridsaťšesť metrov. Čoskoro má pribudnúť aj zaujímavý lesný chodník, ktorý spojí návršie Golgoty na Malej Skalke s kláštorom na Veľkej či Starej Skalke.

Spoľahlivé správy o svätých pustovníkoch zo Skalky máme z legendy Život svätých pustovníkov Svorada vyznávača a Beňadika mučeníka, ktorú napísal ich súčasník, päťkostolý biskup blahoslavený Maurus v rokoch 1064 –1070. Svorad bol pôvodom Poliak. Kronika v dedine Tropie nad Dunajcom, neďaleko slovenskej hranice (asi päťdesiat kilometrov), zaznamenala, že tam Svorad žil v mladosti ako mních. Okolo roku 1020 prišiel na Slovensko. Neďaleko Nitry v benediktínskom kláštore svätého Hypolita na Zobore ho prijal opát Filip, od ktorého dostal rehoľné meno Andrej.

Svorad-Andrej sa po istom čase spoločného života utiahol do samoty na Skalke a tu viedol pustovnícky život. Pustovňa nebola ďaleko od kláštora, aby mohol prichádzať na spoločné bohoslužby. V pustovni na Skalke pri Trenčíne žil pravdepodobne až vtedy, keď v starobe dostal mladého pomocníka a učeníka mnicha Beňadika. Svätý Svorad-Andrej žil veľmi prísny asketickým životom. Tri dni v týždni nejedol celkom nič. Zvlášť sa postil cez púste obdobie. Biskup Maurus hovorí, že na začiatku pôstu si vyzíadal od opáta „štyridsať orechov a spokojný s touto potravou s radosťou očakával deň svätého Vzkriesenia“.

■ ČUDNÝ ODPOČINOK

Po dennej práci, ktorá spočívala v kľčovaní lesa a učení miestneho ľudu, si Svorad pripravil taký nočný odpočinok, ktorý sa mohol nazvať skôr trýznením ako oddychom. Otesaný dubový klát ohradil plotom, do ktorého zo všetkých strán napichal ostré bodliaky. Takéto sedlo používal na spánok. Keď sa jeho unavené telo naklonilo na hociktorú stranu, hneď sa zobudil zranený bodliakom. Okrem toho si zavesil okolo hlavy drevenú obruč, na ktorú pripevnil zo štyroch strán štyri kamene. Ak mu hlava klesla, hneď ho udrel kameň.

Keď Svorad-Andrej cítil, že sa blíži jeho koniec, poslal po opáta Filipa a prítomným prikázal, aby sa

nedotkli jeho šiat, kým nepride opát. Ten neskôr porozprával Maurovi: Keď mŕtve telo zobliekli a šli umývať, našli na ňom reťaz, ktorá sa hlboko doň zaryla. Polovicu tejto reťaze si Maurus vypýtal od opáta Filipa a s úctou ju prechovával na Panónskej hore (Benediktínske opátstvo neďaleko mesta Panonhalma v Maďarsku na 282 metrov vysokom rovnomennom vrchu. Je to jedna z najstarších historických pamiatok v Maďarsku. Opátstvo vzniklo asi v roku 996. V roku 1996 túto pamiatku zapísali do zoznamu svetového dedičstva UNESCO.)

Svorad zomrel okolo roku 1030. Jeho pozostatky sú uložené v Nitrianskej katedrále sv. Emeráma.

■ ŽIAK BEŇADIK

Svätý Beňadik bol žiakom sv. Andreja-Svorada. Po smrti svojho učiteľa sa rozhodol bývať na tom istom mieste. Tri roky podľa jeho príkladu viedol veľmi prísny život. Raz ho podľa legendy prepadli zbojníci, zviazali ho a hodili do Váhu. Ľudia dlho hľadali jeho telo, no bez výsledku. Zbadali však, že orol po celý rok sedával na brehu Váhu, akoby niečo pozoroval. A skutočne našli telo, ktoré bolo po roku neporušené, akoby bol Beňadik len nedávno zomrel. Pochovali ho tiež v Katedrálnom chráme svätého Emeráma v Nitre. Miesto hodenia Beňadika do Váhu vyjadruje práve dvojvežový kostolík na Malej Skalke, zasvätený obidvom svätcom pustovníkom.

■ ÚCTA K PUSTOVNÍKOM

Svätí Svorad a Beňadik sú hlavnými patrónmi Nitrianskej diecézy. Spoločný sviatok majú 17. júla. Svorad je dokonca od roku 1739 aj patrónom mesta Nitry. Hlásia sa k nim Poliáci, lebo vo všeobecnosti sa predpokladá Svoradov poľský pôvod. Maďari vidia vo Svoradovi i Beňadikovi dávnych hostí na Panónskom vrchu, Česi zas svojich priateľov, lebo sa trdajú, že Svorada v Nitre navštívil Prokop Sázavský. Najvernejšie si ich však uchoval v pamäti i v úcte slovenský ľud, medzi ktorým a pre ktorých žili.

Kláštor na Skalke predstavoval dar duchovného, vzdelanostného a všeobecného kultúrneho vzrastu nielen pre jeho obyvateľov, ale pre celé Považie či až značnú časť Slovenska. Kláštor bol ohniskom evanjelizácie, ale aj duchovnej a materiálnej kultúry. Na Skalke, ako zaznamenávajú dobové záznamy, v týchto časoch: „mohutnel nábožný spev veriacich (idiomate slavonico)“.

Toto posvätné miesto však bolo, žiaľ, poznačené vojnami a postupne pustlo.

K celkovej oprave sa pristúpilo až po zmene spoločenského režimu najmä vďaka vtedajšiemu duchovnému správcovi, dekanovi Stanislavovi Strapkovi.

Skalka sa stala obľúbeným pútnickým a návštevným miestom nielen pre obyvateľov Považia, ale i celého Slovenska, Moravy a Poľska. Hlavná púť sa koná v sobotu a nedeľu po 17. júli, spomínanom sviatku svätého Svorada a Beňadika. Púť predchádza medzinárodné stretnutie a tvorivý pobyt umelcov Ora et Ars.

Pre verejnosť je kláštor prístupný počas turistického sezóny denne v čase od 10. do 17. hodiny okrem pondelka. Pri návšteve je naporúdzí sprievodcovská služba. Pútnický chrám svätých Andreja Svorada a Beňadika na Skalke pri Trenčíne je od soboty 7. mája 2016 Diecéznou svätynou Nitrianskeho biskupstva.

Bolo Bradlo vzorom a inšpiráciou pre Vajanského prastarú horu Zubrov? Kršlenica ako románová Hora omilostenia

Eva FORDINÁLOVÁ – Foto: Emil SEMANCO

Vo Vajanského románe Kotlín (1901), ktorý je námetom aj prostredím jednoznačne situovaný na Záhorie (Kotlínska stolica), čitateľa iste zaujme pôsobivý umelecký obraz mohutného národného zhromaždenia na „prastarej hore“ Zubrov. Zorganizoval ho „stohársky“ (stupavský) dekan Jozef Surinský. Prototypom tejto literárnej postavy bol dekan Ignác Juračka, rodák z Kopcian, pôsobiaci v Lábe, ktorý do pastorácie vstúpil ako kaplán v Stupave – známy ako citeľ cyrilo-metodskej tradície. A práve v znamení jej poslania sa začiatkom júla (1899) táto duchovno-národná manifestácia konala. Mala veľký povzbudzujúci ohlas nielen na celom území „stolice“, ale aj za Karpátmi.

Všetko nasvedčuje, že Vajanského románovým Zubrovom je skalná Kršlenica v chotári Plaveckého Mikuláša.

Keďže svojou manifestačnou mohutnosťou vyvoláva toto zhromaždenie spomienky starších súčasníkov na Bradlo 4. mája 1968, vynorila sa mi myšlienka, či Vajanského Zubrov nie je Bradlo? No Vajanského ďalšie viaceré indicie pri opise Zubrova sa s Bradlom nezhodujú...

■ PRESNÝ ADRESÁT

Pri pátraní po vrchu, ktorý by zodpovedal Vajanského Zubrovu (Szomolányi, J. a kol.: Malé Karpaty. Bratislava: 1986), som natrafila na „presnú

adresu“. Ide o horu Kršlenica v chotári obce Plavecký Mikuláš. Je nesporné, že Vajanský ju poznal ešte z čias bratislavského štúdia, keď členovia tajného krúžku Napred často absolvovali vlastenecké vychádzky do pohoria Malých Karpát. Podľa výpovede zbehlých turistov je práve Kršlenica aj v súčasnosti v tejto oblasti ich najčastejším cieľom.

Kršlenica má všetko, čo Vajanský pripísal Zubrovu: prirodzenú širokú náhornú plošinu, výdatný prameň, ktorý zásobuje vodou Senicu,

riečku pod Zubrovom (Rudava), a najmä poskytuje pôsobivý výhľad do Záhorkej nížiny – podľa opisu Vajanského až po „kopule pútnického chrámu“, ktorým zrejme myslel Šaštín. A navyše – zvláštne povznášajúco pôsobiaci pocit pokoja (aj tu „... čosi dušu hladí, / človek zrazu cíti, že je niečo nad ním...“).

■ INŠPIRATÍVNY VZHLAD

Domnievam sa, že Vajanského k názvu Zubrov inšpiroval vzhľad Kršlenice: skutočne pripomína

pasúceho sa zubra – podobne ako Zbor nad Nitrou. Lenže: zaujal ma tiež zvláštny názov tejto „prahory“ a domácich obyvateľov som sa pýtala, či im niečo hovorí. Nie... Pýtala som sa najmä preto, či nejde o palatalizačnú prešmyčku podobne ako Harvanica – Havranica. Aj ďalšie názvy vrchov a pomenovania sa dajú takto interpretovať a sú potom „zrozumiteľné“. Či by v skutočnosti nebol správny názov Kršlenica – a v tom prípade získava až ohromujúci význam (domnievam sa, že Vajanský ho poznal): ihneď som si spomenula na našu najstaršiu slovenskú duchovnú pieseň so záverečným veršom Krleš, Krleš, Krleš (z gréckeho Kyrie eleison = Kriste, zmiluj sa!)

Text piesne, ktorej nápev už nie je známy, poukazuje na spätosť jej vzniku s časom pôsobenia cyrilo-metodskej misie na našom území a Vajanský iste nie náhodne pripísal výber miesta pre národné zhromaždenie práve na Kršlenicu známemu „veľkému citeľovi cyrilo-metodskej tradície“ dekanovi Ignácovi Juračkovi – Jozefovi Surinskému.

■ CHRÁMY VRCHOV

Gospodi, pomiluj ny, / Jesu Christe, pomiluj ny, / Ty spasa všego

mira / Spasi ny i uslyši / Gospodi, glasy naše. / Daj nám žizn i mir v zemi. / Krleš, Krleš, Krleš.

Je pozoruhodné, ako dobre rozumieme jej staroslovenskému textu. Osobitnú pozornosť tejto „prastarej“ modlitbe venoval Jozef Škultéty: „Gospodi, pomiluj ny“ – Cirkevno-slovenský obrad a Slováci. In: Slovenské pohľady, roč. 48, 1932, s. 37-47. Štúdia prináša historickým rozborom presvedčivé dôkazy, že jej text vznikol na území Slovenska a „do Čiech sa dostal spoza Karpát“, zdôrazňuje E. F. Škultéty, pričom reaguje na pokusy českých aj poľských vedcov prívlastniť si ju.

V tomto širokospektrálnom pohľade by Kršlenica bola „Horou omilostenia“. V začiatkoch šírenia kresťanstva absenciu chrámov nahrádzali vrchy (bližšie k Bohu – a tradíciu duchovného rozmeru výstupu na hory máme akoby „zakódovanú“ doteraz).

Kršlenica – Krlešnica, nie príliš vzdialená od Deviny, bola zrejme osobitne prítiažlivá celkovou atmosférou: otvoreným výhľadom aj „nahor“, aj do „šírky“ panorámy Záhorkej nížiny, aj pôvabom bukového porastu. (Pri niektorých „velikánoch“ som mala dojem, že čas a miesto vzniku piesne by mohli verifikovať.) Výstup na ňu bol zrejme „aktom pokory a pokánia“ – výsledkom bol pocit „omilostenia“.

V súčasnosti celá oblasť Kršlenice patrí do najvyššieho stupňa ochranného prírodného pásma a povznášajúci pocit voľnosti, duchovnej otvorenosti poskytujú zrejme rovnako ako v „prastarých ranokresťanských časoch“. Takže by si zaslúžila aj najvyšší stupeň ochrany nášho historického kultúrneho národného dedičstva.

Dobrych ako šafranu a zlych neúrekom...

Najstarší literárny časopis Slovenské pohľady má stosedemdesiat rokov

VELKÉ JUBILEUM MATIČNÉHO ČASOPISU

170. výročie

Slovenských pohľadov

Casopis založil roku 1846 Jozef Miloslav Hurban

Vladimír Mináč, niekdajší predseda Matice slovenskej, o Slovenských pohľadoch napísal: „A kto pozná dejiny moderného slovenského národa, ten vie, že v nich, v tých dejinách, sú nevymazateľne vpísané dejiny Slovenských pohľadov. Ak sa chceme zmerať s vlastnými dejinami, nevyhneme sa konfrontácii s časopisom, ktorý ich spoluvytváral. V dobrych chvíľach, ktorých bolo vzácné ako kedysi šafranu, a najmä v zlych časoch, ktorých bolo neúrekom.“

Ani dnešok nie je literárnym časopisom zvlášť naklonený a nijako alebo vôbec neuprednostňuje ani tento, ktorý je nielen u nás, ale aj v Európe najdlhšie trvajúci. Slovenské pohľady – podľa Svetozára Hurbana Vajanského, prvorođeného syna ich zakladateľa Jozefa Miloslava Hurbana, začali vychádzať akoby symbolicky na deň vzkriesenia Krista, teda na Veľkú noc v roku 1846 a „boli symbolom vzkriesenia slovenského povedomia“. Práve Hurbanov syn predĺžil ich život, obnovil ich vydávanie spolu s Jozefom Škultéty v Turčianskom Svätom Martine, kde v novovzniknutej republike sa ich po roku 1918 ujala Matica slovenská.

Po druhej svetovej vojne mali matičné Pohľady aj matičné osudy: Maticu zbavili svojho pôvodného poslania – šírenia vedy, kultúry a literatúry – Pohľady mocensky prešli pod gesciu

Spolku slovenských spisovateľov do Bratislavy, odkiaľ sa po vzniku Slovenskej republiky vrátili späť do Matice slovenskej. Pri tomto návrate, ako sa píše v ich jubilejnom vydaní k sto sedemdesiatemu výročiu, nebolo nemožné sa neprihlásiť k odkazu Hurbanových Pohľadov: „Aj my teda musíme sa naučiť byť Slovákmi. A najprv to musíte urobiť vy učení a osvietení ľudia slovenskí. Lebo od vás ide tón dobrý po strunách národného života.“

(red)

Tešil sa z nevšedného básnického talentu

Michal SITNIK – Foto: archív autora

V júni 1909 vyšiel básnický debut Ivana Kraska *Nox et solitudo* (Noc a samota). Svetozár Hurban Vajanský mal veľkú radosť z toho, že na našej literárnej scéne sa objavil nevšedný básnický talent a bol krstným otcom tejto zbierky. Detailne poznal jej rukopis a pred jeho odovzdaním do tlače autorovi všeličo poradil. Bez váhania napísal do nej krátky úvod a po vyjdení knižky aj recenziu.

Baťko Vajanský začína hodnotenie edičného i básnického počinu takto: „Malá, vkusne vydaná knižtička, formálne korektná, typograficky

a vzhľadom na jazyk ideálne bezúhonná, práve opustila tlačiarenský stroj. S radosťou konštatujeme, že je ona skutočne vzácnym obohatením slovenskej lyrickej poézie.“ Tieto riadky napísal do Národných novín 29. júla 1909. Na príklade básne *Moje piesne* S. H. Vajanský ďalej hodnotí autorove básnické schopnosti: „... samý obraz, a obrazmi hovorí pravá poézia, obrazmi a zvukmi. I obrazy sú tu jasné, náhľadné, krásne, i zvuk piesne čistý, metalický, sladký. Z hmly všednosti, ktorá srdce poetu najväčšmi tiesni, on

uteká do prírody, od ľudí k ružiam, k modrote neba, k riave, kvetom, topolom. To sú všetko ozoň prvej mladosti, časom nezotreté dojmy prvého precitnutia z hmly bezcitnej, bezpovednej. Slovom – básnik. Perla zbierky *Vesper dominicae* veruže nepotrebuje ani komentára. To je už zrelý, bezvadný kvet i formálne, i vnútorne. Patrí i bude patriť medzi najkrajšie, najpoetickejšie kvety v slovenskej literatúre. Cit – až k slzám – vibruje v riadkoch i medzi riadkami. „Pokoľ sadne pomaly, tíško, na sivú hlavu matičky mojej.“ On iste

NEKROLÓG

V minulých dňoch milovníkov umenia i známkovej tvorby zarmútila správa o úmrtí akademického maliara PhDr. Ivana SCHURMANNNA. Úspešný tvorca a zanieteny propagátor známkovej grafiky na Slovensku aj v bývalom Česko-Slovensku zomrel v nedeľu 18. septembra vo veku osemdesiatjeden rokov. Posledné tri desaťročia prežil na Záhorí v mestečku Plavecký Štvrtok, kde sa v ústraní sústredene venoval umeleckej tvorbe.

Odišiel majster svojho remesla

Narodil sa 28. júna 1935 v Bratislave. Z umeleckých odborov majstrovsky ovládal a uplatňoval takmer všetky žánre, najmä však maľbu, kresbu, grafiku – voľnú a úžitkovú, ilustráciu a monumentálnu tvorbu. V roku 1955 absolvoval Školu umeleckého priemyslu v Bratislave a v rokoch 1956 – 1962 aj Vysokú školu výtvarných umení (VŠVU), kde ho viedol fenomén grafiky a ilustrácie profesor Vincent Hložník. V osemdesiatych rokoch 20. storočia pracoval vo funkcii predsedu Zväzu slovenských výtvarných umelcov a niekoľko rokov pôsobil aj v kultúrnej komisii UNESCO pre vzdelávanie, vedu a kultúru. Dlhé roky bol spoločne s Jozefom Balážom a Albinom Brunovským členmi vtedy ešte česko-slovenskej komisie známkovej tvorby na federálnom ministerstve spojov. Súbežne s výtvarnými a spoločenskými aktivitami plodne zúčastňoval svoje organizačné schopnosti. Od roku 1981 bol nositeľom titulu zaslúžilý umelec. Jeho činnosť a tvorivú dráhu rámce celý rad domácich i zahraničných prezentácií a je aj jeho zásluhou, že naše poštové známky patria vo svete medzi najviac uznávané a cenené.

Verejnost sa s majstrom I. Schurmannom rozlúčila v piatok 23. septembra v bratislavskom krematóriu.

Češť jeho prínosnému dielu a pamiatke.

(se)

Básnik Ivan KRASKO.

od sivej slovenskej hlavy starušky preletí i v dušu poetu.“

Vajanský mal cit pre umenie, a pre literárne umenie zvlášť. Jeho príbeh vzťahu s debutujúcim Ivanom Kraskom však hovorí aj o ľudskom rozmere Vajanského, o človečenstve jeho duše. Je chápavý, žičlivý a nežiarli na talent, ktorý ho môže aj prerásť. Za každým literárnym dielom, za každou básňou, za každým veršikom vidí kultúrny a národný zdvih Slovákov a Slovenska. Preto tak vrecne privítal Ivana Kraska, vlastným menom Jána Bottu, v slovenskej literatúre a vyzdvihol jeho básnický talent. Ako ukázali dejiny, nemýlil sa. A vôbec – Vajanský sa málokedy mýlil. Skôr sa mýlili budúci hodnotitelia jeho literárneho diela i kultúrneho pôsobenia.

NA OKRAJ

V súvislosti so Slovenskom sa v ostatných mesiacoch v médiách, vrátane RTVS, pomerne pravidelne skloňuje slovo fašizmus. Určité udalosti alebo osoby sa jednoducho onálepkujú týmto pojmom. A človeku sa nevdojak natíska absurdná otázka, či druhú svetovú vojnu sme nespôsobili my Slováci? Pravidelne sledujeme médiá v okolitých štátoch a nikde som podobné sebačičujúce relácie nezachytil. Dokonca ani v nemeckých denníkoch pri výročí konca druhej svetovej vojny.

Neskláňajme sa stále toľko

Tobôž nejaké ospravedlnenie za vyvolanie vojny a priamu fyzickú likvidáciu miliónov nevinných ľudí. Či už vo vojne, alebo v koncentračných táboroch, za čo sú priamo zodpovední predkovia súčasných Nemcov. Ak hovoríme o fašizme a iných izmoch, najskôr treba tieto pojmy poznať. Fašizmus vznikol začiatkom dvadsiatych rokov minulého storočia v Taliansku ako aliancia protibolševických strán. Sformovala sa na odpor proti boľševizmu širiacemu sa z Ruska. Názov pochádza z latinského slova fascia, resp. talianskeho fascio, čo znamená zväzok, a v symbolike reflektoval označenie moci ešte u Etruskov.

Socializmus poznáme národný a internacionálny. Národný socializmus vznikol v tridsiatych rokoch v Nemecku z podobných dôvodov ako fašizmus v Taliansku. Jeho vzrastu pomohla hospodárska kríza v Nemecku, ktoré nebolo schopné splácať reparácie z prvej svetovej vojny. Išlo o národný socializmus – v skrátenej podobe nacizmus. Prívrženci Hitlera by sa teda nemali nazývať fašistami, ale nacistami a súčasní otvorení obdivovatelia Hitlera neonacistami. Používať pojem fašizmus v strednej Európe je zavádzajúce, keďže jeho vplyv sa obmedzoval iba na Taliansko.

Internacionálny socializmus zažila v našom štáte stredná a staršia generácia. Je zaujímavé, že v tomto prípade sa nepoužíva skrátená verzia a nehovorí sa o internacizme. Internacionálny socializmus, resp. internacizmus, je ideológia extrémnej ľavice, no neoznačuje sa ako kontroverzný, extrémny a podobne. Prítomnosť nenávisť (triednu) má vo svojom teoretickom, marxisticko-ideologickom fundamente ako jeden zo základných pilierov.

Hodnotenie dejinných udalostí by nemalo byť povrchné, ale zasadené do istého časového geopolitického priestoru a do aktuálnej medzinárodnej konštelácie. Takisto je potrebné v hodnotenom období brať do úvahy správanie sa okolitých národov a štátov. Takouto optikou sa treba dívať a hodnotiť osobnosti slovenského politického života, ako Štúr, Hlinka, Štefánik, Tiso, Husák, Dubček, a po určitom čase aj súčasnú politickú garnitúru, ktorá sa takisto stane súčasťou histórie. Aby ju raz budúce generácie nenazvali lokajmi NATO a rektálnymi akrobatmi Bruselu.

Peter MLKVÝ

Stodvadsať rokov od narodenia najznámejšieho archivára Bratislavy Ako sa Ovídius Faust stal legendou

Ján ČOMAJ – Foto: archív, vtedy.sk

Nebol iba nejakou kuriozitou medzi historikmi, taký obraz o ňom vytvorili len niektorí novinári. Prežil krutý život, najmä po druhej svetovej vojne, a prežival ho takmer tri desaťročia! Ovídius Faust by nemal padnúť do zabudnutia. Pre slovenskú historiografiu, osobitne pre dejiny Bratislavy a Trnavského kraja, má nenahraditeľnú hodnotu. Kedysi maďarská dedina Nemesvolgy sa po páde monarchie ocitla na území Rakúska ako Edelstahl. Tu sa roky predtým, 1. októbra 1896, narodil Gabriel Ján Ovídius Faust, ktorý potom celý život s radosťou používal iba to tretie krstné meno.

Už to, že bol doktorom Faustom, akoby dvojnásobkom Goetheho alchymistu, čo za recept na výrobu zlata predá diabolu dušu, vyvolávalo v okolí údiv. A ešte k tomu Ovídius, priam neskutočné!

JAZYKOVÉ ZÁKLADY

Od prednarodenia bol Bratislavčan. Narodil sa totiž o pár dní skôr, ako ho rodičia čakali – a tí boli práve v Nemesvoldi u známych. Otca mal Čecha s jedným slovenským koreňom – rok po Ovídiom narodení umrel na zápal mozgových blán. Matka Rakúšanka, s kvapkou maďarskej krvi – národnostná zmeska typická pre Bratislavu tých čias. Tým a prostredím, v ktorom vyrastal – na Vydrici, bol od detstva švorjazyčným (nemecko-slovensko-maďarsko-českým, pričom od kamarátov zo susednej Židovne a z Rybného námestia istotne pochytal aj jidiš). Vychodil základnú nemeckú školu a maďarské gymnázium oproti dnešnému bratislavskému sídlu Matice slovenskej, voľne čítal v štyroch jazykoch, vlastne v piatich – na gymnáziu pribudla latinčina.

UŽITOČNÁ VOJENČINA

Armáda v čase vojny vezme miliónom ľudí zdravie i život – u Fausta to bolo inak: armáda mu vrátila zrak. Pre komplikovanú očnú chorobu už pomaly nevedel ani čítať, tak ho na asistentku k vojsku nevzali, aj keď už bola prvá svetová vojna a brali takmer každého. Ovídius to urazilo, nechcel byť menejcenný, usiloval sa dostať do armády ako dobrovoľník a na akékoľvek zaradenie. Po niekoľkých dožadovaniach mestské veliteľstvo podľahlo a zaradilo neodbytného branca na pomocné práce do archívu generálneho štábu – možno si povedali: dokopy nič nevidí, a kto nič nevidí, nič neprezradí. Vedenie archívu si však vážilo Ovídiovo úsilie byť užitočným a dalo ho do rúk armádnym oftalmológom – v čase vojny si armáda povoláva najlepších odborníkov. Podarilo sa. Nový príbeh doktora Fausta,

Archivár Ovídius FAUST (uprostred) so spolupracovníkmi pri dokumentovaní archíválií.

tentoraz nie vymyslený básnikom, sa mohol začať.

Faustov profesionálny život sa tak datuje prinávrátením zraku. Počas vojenskej služby a krátko po nej absolvoval historiografiu na Viedenskej univerzite a získal titul doktora filozofie. Potom ešte dva semestre práva na maďarskej Alžbetínskej univerzite v Bratislave, školu však nedokončil, pretože univerzita vznikom ČSR zanikla. Urobil si aspoň nadstavbový kurz archívnickva na univerzite v Budapešti. A nastúpil za archivára Bratislavy.

V tomto zadaní usporiadal najmä nikým systematicky nebudovaný archív a začal viesť podrobné záznamy o poprevratových udalostiach. Sú neoceniteľným prameňom pre dejiny nášho hlavného mesta a využilo ich aj veľa publicistov a spisovateľov, ktorí sa venovali novodobému vývoju Bratislavy – v širokej verejnosti sú asi najznámejšie knihy z rozsiahlej edície vydavateľstva Marenčin PT Bratislava-Pressburg, napríklad populárne knihy L. Janotu, J. Hanáka a i., ktoré by možno ani nevznikli, nebyť Faustových výskumov a publikácií. Prekážalo mu, že mesto nemá sústredenú literatúru o sebe. Od roku 1890 existo-

vala síce mestská knižnica, ale tá slúžila širokej verejnosti, v portfóliu mala najmä beletriu, nevraiac o jej úbohom fonde: v roku 1920 mala 4 349 kníh, z toho len štyri boli v slovenčine. Založil teda novú vedeckú knižnicu, orientovanú na témy mesta – keďže sa však úradníci báli slova „vedecká“, taká vraj patrí na pôdu univerzity, a nie magistrátu, nazval ju Oddelenie knižničného fondu Archívu mesta Bratislavy.

ÚČTYHDNÉ DIELO

V tom čase vedeniu mesta prekážali kopyce sa starosti s vedeckými inštitúciami, ktoré v Bratislave vznikali, tak ich zlúčili dovedna a dali ich na starosť doktorovi Faustovi. PhDr. Ovídius Faust sa stal jedného dňa z archivára prednostom Vedeckých ústavov mesta Bratislava, pričom archivárom, prirodzene, zostal. Tento inštitút sa na začiatku prvej Slovenskej republiky – s ústavmi na vysokých školách – stal zdrojom ľudských, priestorových, prístrojových a materiálnych potrieb vznikajúcej Slovenskej akadémie vied a umení.

Prvú knihu vydal v roku 1920 pod názvom Bratislava a okolie – čosi ako turistický sprievodca, ale pre znalca

dejín a umenia. V dvadsiatych rokoch vyšiel opakovane, autorom doplnený. V roku 1930 sa cítil už erudovaným znalcom pamiatok mesta, vydal teda knihu Bratislava – umelecké hodnoty a historické pamiatky. Potom sa už vrece kníh roztrhlo: do roku 1944 ich vyšlo ďalších desať – autorských, ako povedzme Česko-slovenský Dunaj, ale aj postavených na sústredení, výbere a vysvetlení dobových prameňov, čo je pre historikov hotový poklad: Udalosti rokov 1848 – 49 v zrkadle bratislavskej tlače, ale aj zápisky mesta Bratislavy, Súbor erbových listín zemianskych, Pamätný spis Bratislavy ako hlavného mesta Slovenska a pod.

Po vojne akoby uťal. Faust sa zrazu vytratil z povedomia. Keďže si celý život udával nemeckú národnosť, na jar 1945 sa mu to vypomstilo. Bez ohľadu na zásluhy v rozvoji slovenského archívnickva ho dali s inými obyvateľmi Bratislavy, čo mali nemecký pôvod a nemali dosť peňazí podplatiť úradu, do zberného tábora v Petržalke: dňom i nocou odtiaľ vyvážali, presnejšie pešo posielali zástupy ľudí za rakúske hranice a stáde ich okupačné ruské vojská lífrovali ďalej do Nemecka. O častí detí sa starali medzinárodné organizácie (napríklad dve petržalské siroty – budúca manželka nášho národného umelca Ignáca Bizmayera, už nebohá pani Violka, a jej brat sa stretli prvý raz po vyše štyridsiatich rokoch!).

VĎAKA PRIATEĽOM

Vďaka intervencii vplyvných priateľov O. Fausta ešte pred deportáciou prepustili – byť našiel vyrabovaný a býval v ňom jeho neďavý pracovník. Ten nemal poňatia, kam zmizla Faustova unikátna knižnica. Nikdy viac sa nenašla.

V Bratislave sa ho báli zamestnať. Päť rokov pracoval ako pomocný pracovník a trel biedu. V roku 1950 ho prijal odvážny riaditeľ Krajského múzea v Trnave. Dvadsať rokov denne dochádzal starý pán Faust vlakom do roboty, lebo v Bratislave si už našli s rodinou skromné bývanie a v Trnave sa im nedarilo byť zohnať, tak nakoniec rezignovali.

Zostalo tu však unikátna dielo. Vzorne usporiadaný mestský archív, sieť vedeckých ústavov, ktoré inicioval, historický zrod Slovenskej akadémie vied a umení, pri ktorom pomáhal takým osobnostiam, ako boli ekonóm Karvaš, fyzik Ilkovič, architekt Belluš a niekoľko veľkých mužov našej vedy v rokoch prvej Slovenskej republiky. A zostala legenda: slovenský doktor Faust.

Zuzana JARÁBKOVÁ spolupracovala s akadémiou, televíziou i rozhlasom Napĺňala studnicu folklórnych tradícií

Zuzka Jarábková zo Záblatia pri Trenčíne bola moja mama. Tohto roku v apríli bolo desať rokov, čo navždy odišla do folklórneho neba, a 12. júla 2016 uplynulo sté výročie od jej narodenia. Určite je ešte dosť tých, čo si ju pamätajú, vedia, čo robila a čo dokázala pre folklór urobiť. Tieto riadky píšem pre nich, aby si ju pripamätali, a pre tých, ktorí ju nepoznali, aby vedeli, že tu takýto človek bol, čo vytvoril a zanechal.

Kvetoslava LIŠKOVÁ (rod. JARÁBKOVÁ) – Foto: archív SNN

Keď v roku 1968 zakladala folklórnu skupinu v Záblati pri Trenčíne, netušila, akou známou nositeľkou folklórnych tradícií sa v priebehu troch desaťročí stane. Jej neutichajúca vášeň pre zvyky, obyčaje, kroje

Spolupracovala so Slovenskou akadémiou vied, Slovenským rozhlasom i s televíziou. Tu sa tiež prejavila ako výborná organizátorka, keď dokázala pripraviť viacero nakrúcaní Matelka – najmä ak bol tento popu-

nostných vystúpeniach... Pri nich sa zoznámila so známymi osobnosťami, s hercami, kultúrnymi pracovníkmi, ale aj kolegami z folklórneho sveta. Tieto známosti si veľmi cenila. Zúčastňovala sa na rôznych podujatiach kultúrneho

Folkloristka Zuzana JARÁBKOVÁ.

ktoré absolvovala, ale aj pri návšteve ľudí do izby folklórnych tradícií, ktorú pomocou ľudí zriadila v Záblati. Jej rozprávania a spomienky sú zachytené aj v národnostných časopisoch, v knihe Vladimíra Ferka Láska na Slovensku. Pripomienky a rôzne ponaučenia publikovala v novinách Pravda, Hlas ľudu a Smena. Šila kroje, vyšila ich a zbierala od iných ľudí.

Mama bola činnoradá až do svojej smrti. Jej postrehy, spomienky, fakty, zvyky, básničky, piesne zaznamenávala do kroník. Sú pre nás zdrojom krásnych, podnetných návtorov a spomienok, ktoré nám vhaňajú do očí slzy smútku, ale aj smiechu, zdrojom múdrosti a poznania. Celý život ťažko pracovala. Vychovala štyri deti, pochovala dcéru u manželza. My deti a naše deti často na ňu spomínáme, pretože láska k folklóru zostala v rodine, pokračuje a vnímame ju ako štýl života.

Slovensko má bohatstvo folklórnych tradícií, o zachovanie ktorých sa zaslúžila aj Z. Jarábková.

ČRTA

ju viedla od prvotín ako Svadba u Gažov – veľmi vydarené divadlo v piatich dejstvách, ktoré napísala sama a našťudovala s ochotníkmi, až po obrázky celoročných zvykov na dedine – či už pracovných, alebo oslavných, smutných aj veselých. Jej myseľ bola studnicou spomienok na mladosť a všetko, čo zažila, počula, videla, prenášala do svojich vystúpení. V tých rokoch bola známou ľudovou rozprávačkou, ktorá nespočetnekrát vystupovala sama, ale aj so svojou folklórnou skupinou Rozmarín na rôznych fórach kultúrneho diania na Slovensku. Organizátorka festivalov v Mníchovej Lehote, Myjave, Krakovanoch, vo Východnej či v Strážnici na Morave ju opakovane pozývali do svojich programov.

lárny program pre deti venovaný zvykom na dedine. Televízia o nej tiež nakrútila medailón Túžila som vyniknúť. Už ten názov ju vystihuje. Účinkovala v množstve televíznych programov, ako bol napríklad Senior klub či vo vianočných, silvestrovských, národ-

diania v Trenčíne a okolí. Ich organizátori vedeli, že keď pozvú „tetu Zuzku“, bude im mať čo zaujímavé povedať. A tiež priniesie košík medovníkov alebo koláčov, lebo jej pohostinnosť bola chýrna. Prejavovala sa pri každom natáčaní, foteaní alebo nahrávaní,

V znamení tohtoročných slovenských významných výročí a jubileí Matičné dni v Malom Šariši

Gabriela MIKUŠOVÁ – Foto: Mária BENČIKOVÁ

Tohtoročné Matičné dni v Malom Šariši mali zvláštny punc aj vďaka aktuálne prebiehajúcej Roku S. H. Vajanského, len počasie im neprialo, a tak sa ich účastníci presunuli do priestorov miestneho obecného úradu, kde sa odvíjala väčšina zaujímavého a organizačne dobre pripraveného programu.

Úvodné slovo patrilo starostovi obce Miroslavovi Palenčárovi. Riaditeľ ČU MS M. Fejko vyzdvihol zástoj S. H. Vajanského v slovenských národných dejinách a spomenul viacero veľmi úspešných podujatí MS na celom Slovensku k jeho jubileu, k blížiacemu sa 153. výročiu založenia MS i Komárňanské národné matičné slávnosti.

Riaditeľ D MS Prešov PhDr. L. Matisko vo svojom vystúpení zdôraznil, že malošarišské miestne i oblastné matičné podujatie sa koná v týždňoch cyrilo-metodských i svätogorazdovských slávností, ako aj stále aktuálneho pripomenutia odkazu vyhlásenia Deklarácie SNR o zvrchovanosti SR. Zhromaždenie

Matičné dni v Malom Šariši mali napriek nepriazni počasia výbornú atmosféru aj vďaka domácim folkloristom.

pozdrali aj prednosta Okresného úradu v Prešove E. Chlapeček a riaditeľ ÚZS SČK M. Matejka. Po priho-

voroch zaznela matičná hymna Kto za pravdu horí a predsedníčka MO MS A. Janigová vyzdvihla pamiatku

Jozeľa Kolarčíka, významného rodáka z Malého Šariša, ktorý pôsobil ako učiteľ vo Finticiach a svoj život zasvätil ľudovej tvorbe, zvlášť folklóru východného Slovenska. Práve vo Finticiach nedávno otvorili stálu expozíciu, ktorá približuje zásluhy tohto etnografa a zberateľa. Zaznela báseň s národnou tematikou v prednese Márie Murdzikovej, predsedníčky MO MS v Ličartovciach a členky DV MS.

Ako prví v kultúrnom programe vystúpili bohoslovci z Gréckokatolíckeho katedrálneho zboru sv. Jána Krstiteľa z Prešova pod vedením V. Hricovovej, potom sa predstavili domáci folkloristi zo súboru Javorina, duo z Harichoviec, z Podhradíka a zo Šebastovej. Do Malého Šariša zavítali Lešníkov džífčata, krajské mesto reprezentovali Prešovskí heligonkári a Fintice mužská spevácka skupina Čomovare.

Podujatie sa uskutočnilo s finančnou podporou Matice slovenskej. V závere podujatia PhDr. Ladislav Matisko ako predseda OBR MS poďakoval Anne Janigovej za dlhodobú, obetavú a príkladnú matičnú prácu aj za prípravu vydareného podujatia.

Športový odbor MS obnovil futbalový turnaj o pohár Matice slovenskej Ceny najlepším odovzdával Dušan Tittel

Text a foto: Marek HANUSKA

Po niekoľkoročnej odmlke sa tento rok vďaka Športovému odboru Matice slovenskej a jeho predsedovi Lubomírovi Kleštincovi obnovil futbalový turnaj matičiariov o putovný pohár Matice slovenskej.

Tohtoročné finále sa odohralo na ihrisku v Nitre, miestnej časti Kynek. Najcennejšiu trofej si odniesli zástupcovia trenčianskeho kraja z Miestneho odboru MS v Čachticiach. Domáci nitriansky matičný futbalový kolektív sa

umiestnil na druhom mieste a tretí skončili Slatinčania, ktorí pod vedením Ondreja Smutného reprezentovali tamojší miestny odbor MS. Práve z mužstva Zvolenskej Slatiny vybrali rozhodcovia najlepšieho hráča turnaja. Stal sa ním hráč A mužstva FK Zvolenská Slatina Michal Mlynár. Na zisk trofeje reagoval slovami: „Titul najlepší hráč turnaja ma, samozrejme, potešil najmä preto, že to bolo v konkurencii hráčov, ktorí bežne nastu-

pujú v súťažných zápasoch a sú na súpiskách mužstiev zo štvrtej ligy.“ Ako sme sa dozvedeli, Michal takúto trofej nezískal po prvýkrát. Podarilo sa mu to už v minulosti v mládežníckych kategóriách. Kolektív zo Zvolenskej Slatiny mal ešte jednu osobitosť – títo futbalisti ako jediní mali so sebou aj vlajku obce, za ktorú súťažili.

Záverečné oceňovanie sa odohrávalo za prítomnosti poslancu NR SR, bývalého futbalového

V zápale turnajových bojov.

reprezentanta SR Dušana Tittela. Všetkým prítomným prisľúbil, že sa postará o zabezpečenie ďalšieho ročníka, kde by si rád zahral v niektorom s tímom aj on.

Mladí v Čachticiach sa rozhodli oživovať miestne dejiny Podnety a vzory im netreba hľadať

Text a foto: Jana PALCÚTOVÁ

Rozličné prieskumy úrovne vedomostí ukázali, že mladí ľudia nepoznajú nielen regionálne realie, ale ani historické udalosti, ktoré mali veľký spoločenský význam. Mnohí nevedia skoro nič o vzniku štátu, nepoznajú tých, čo zaň bojovali v dávnejších i novších časoch. Aj keď máme byť na čo hrdí, máme bohaté a inšpiratívne dejiny a veľa významných osobností, úroveň ich poznania nás nectí.

Čachtice tiež majú zaujímavé a podnetné dejiny. Preslávil ich nielen hrad a krvavá gróška Alžbeta Bátoriová. Čachtická fara je všeobecne známa štvrtou sednicou Tatrína, na ktorej sa pred 169 rokmi uzákonnila spisovná slovenčina. Tieto slávne historické udalosti, ale

Čachtická fara – miesto rokovania Tatrína.

aj bohatstvo pamätihodností a významné dejiny sa mládež v Čachticiach rozhodla oživovať, aby sa naproti nepravdom dneška, keď sa národné zatlačia do úzadia, podvihlo národné povedomie. K členom MO MS, ktorí si zasadanie Tatrína každoročne pripomínajú, sa pridali

aj mladí matičiari a v spolupráci s farským úradom, obecným úradom, miestnym kultúrnym strediskom a so Základnou školou štvrtej sednice Tatrína pripravili program, ktorým si pripomenuli 169. výročie spolku Tatrína a zároveň aj sté výročie úmrtia Svetozára Hurbana Vajanského, ktorému Matica zasvätila tento rok. Pri tabuli Tatrína na fare umiestnili novú informačnú tabuľu, kde chcú informovať o svojej činnosti, o významných výročíach a jubileách našich dejateľov i našej vlasti a takto vzbudzovať hrdosť na náš národ a štát. Pripravili aj výstavu o diele a činnosti S. H. Vajanského, ktorú širokej verejnosti sprístupnili zásluhou Martina Vaszaraba, matičiara a zároveň aj učiteľa na čachtickej škole.

POZVÁNKA

Pozvánka na konferenciu Slováci na jazykovo zmiešaných územiach Slovenskej republiky

KULTÚRNE PROCESY NA JUHU, ktorá sa uskutoční vo štvrtok 6. októbra 2016 o 10.30 hodine v Dome Matice slovenskej v Rimavskej Sobote, Bakulíného 14.

PROGRAM:

Otvorenie (Ing. Marián Tkáč, PhD., predseda MS)
Privítanie (Mgr. Ingrid Šulková, riaditeľka Domu MS v Rimavskej Sobote)

REFERÁTY:

- Historické východiská a historická pamäť pre národný a kultúrny rozvoj etnicky heterogénnych oblastí juhu Slovenska (PhDr. Peter Mulík, PhD.)
- Vajanský a maďarizácia (Doc. PaedDr. Pavol Parenička, CSc.)
- O bývalom Uhorsku, výbojný maďarizmus a Slovensko (Ing. Igor Podhájecký)
- Podpora vlastenectva a rozvoja národnej identity (Mgr. Margaréta Vyšná)
- Jazykové vzdelávanie v národnostne zmiešanom prostredí (Doc. PaedDr. Július Lomenčík, PhD.)
- Cirkvi a náboženské spoločnosti z hľadiska používania jazyka (ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD.)
- Národnoslobodzovacie paralely dvoch národov – Íri a Slováci (JUDr. Marián Gešper)
- Tri úlohy pre južné Slovensko (DBAH Ján Vrtielka)

DISKUSIA

Prijatie komuniké z matičnej konferencie

ZÁVER

Po skončení konferencie sa bude konať slávnostné odhalenie busty osobností Gemera-Malohontu: P. Jozefího, J. D. Čipku, A. H. Škultétyho.

Z časového hľadiska nemôže referát prekročiť pätnásť minút, diskusný príspevok päť minút (diskusia bude modelovaná). Vďaka za porozumenie. Vybrané príspevky z matičnej konferencie plánujeme uverejniť v zborníku Slováci na jazykovo zmiešanom území Slovenskej republiky KULTÚRNE PROCESY NA JUHU.

KONTAKT:

Stredisko národnostných vzťahov Matice slovenskej, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, mob.: 0905 472 583, e-mail: snv@matica.sk, snvdp@matica.sk.

Dom Matice slovenskej Rimavská Sobota, Bakulíného 14, 979 01 Rimavská Sobota, tel.: 047/562 6211, e-mail: dms.rimsobota@matica.sk.

Rožňavský Street Workout maratón 2016

Nedá sa vymenovať všetkých, čo sa zúčastnili na nedávnom Dni zhybov v Rožňave a svojim prístupom sa pričinili, že tento športový maratón si zapísal neuveriteľných 35 025 opakovaní a 11 675 zhybov.

V prvom rade treba spomenúť nedostihnuteľnú Klaudiu Glejdurovú s výkonom dvesto serií, tritisíc opakovaní v čase 4:53:21. Druhý Daniel Naňo dosiahol tento výkon v čase 6:08:10, tretia Ivona Ivi Bronďošová za 6:25:22, štvrtý Ivan Koctúr urobil dvesto serií a tritisíc opakovaní za 6:52:00 a piaty v poradí Pavol Pilián mal čas 7:04:51.

Chceme sa poďakovať všetkým, ktorí sa spolupodieľali na tejto skvelej akcii – mestu Rožňava, Matici slovenskej, reklam-

ným partnerom a v neposlednom rade „makačom“ zo streetworkout Rožňava, ktorí celý čas pomáhali a prispeli k tomu, že na maratón sa dlho nezabudne. Vyzdvihnúť treba najmä výkon Petra Šarika, ktorý ako jediný zo všetkých zúčastnených dodržal striktnú techniku od začiatku až do samého konca a ako jediný získal jedinečné tričko, aké nikto iný nebude mať – tričko fair play. Všetkým gratulujeme a dúfame, že im na tejto akcii nič nechýbalo.

Miroslav HAJDÚ

Účastníci rožňavského Dňa zhybov, počas ktorého tamojší siláci a najmä siláčky dosiahli neuveriteľné výkony, ktoré im vynesli miesto medzi najlepšími.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

**Hlinka
vo Vranove**

Celý svet, námestia všetkých miest, hlavných i tých ostatných, sú preplnené ľuďmi z bronzu a kameňa – až extrémne v Skopje, náš juh okrem toho aj drevenými vtákmi. Svet vie, že stavanie pamätníkov je nielen skrášovaním miest, ale predovšetkým nenápadným naprávaním ľudskej pamäti. Prečo sme my Slováci postavili na pamiatku svojich veľkých osobností a dejinných udalostí tak málo sóch? Prečo naopak pravidelne sme boli svedkami opačných postupov? U nás sa sochy neraz rúcali, ľudská pamäť sa gumovala. A takou aj zostala – vygumovanou. Ak sochy nestavíme preto, že nevieme, komu ich postaviť, kde inde môže byť príčina, ak nie v našich hlavách?

Toto všetko – a ešte otázka, či môže prežiť tento národ bez sóch a pamätníkov svojim veľikánom podobne, ako prežil bez štátu i bez peňazi? – mi prebehlo myslou 24. septembra, v deň, keď sa splnil sen vranovských národovcov. Od toho dňa stáži ich mesto v parčíku oproti bazilike minor Andreja Hlinka. Muž, ktorý Vranov navštívil niekoľkokrát. A tu svojimi ohnivými rečami a výzvami získaval Zemlínčanov – konkrétne aj môjho starého otca, – pre svoje myšlienky. Zažinal v nich pahrebu, z ktorej šľahali činy za Boha a za národ. Také heslo je aj na jeho pamätníku, ktorý mestu darovala Matica slovenská.

Ide o piaty originál busty Radka Mačuhu, ktorá vznikla v matičnom Roku Andreja Hlinku a kráľa Svätopluka. Prvú Hlinkovu bustu sme umiestnili na matičnom nádvorí v Parku sv. Cyrila a Metoda v Martine, druhú v Terchovej na námestí, tretiu v Černej na priechle Základnej školy Andreja Hlinku a štvrtú v Čičave pred školou – to všetko ešte v roku 2014.

Vo Vranove sme na takú príležitosť čakali až doteraz. Podarilo sa. Na Hlinkovu pamiatku slúžil svätú omšu vo vranovskej bazilike minor emeritný košický arcibiskup Alojz Tkáč. Spolu s predsedom Matice slovenskej a primátorom Jánom Raganom pamätník aj odhalil. Popri mestskom zastupiteľstve má veľkú zásluhu na vzniku Hlinkovho pamätníka vo Vranove člen prezidia Matice slovenskej Karol Iľeš a honorárny konzul Ukrajiny na Slovensku Stanislav Obický.

Zaiste, busty národu pomôžu, ale prežije vtedy, ak sa mu budú rodiť deti a za chlebom nebudú musieť naďalej odchádzať do sveta.

Matica slovenská otvorila špecializovanú Knižnicu slovenskej štátnosti Pre potreby objektívnej interpretácie dejín

Irena BERKOVIČOVÁ – Foto: autorka

V priestoroch Matice slovenskej na Grösslingovej 23 v Bratislave otvoril Slovenský historický ústav Knižnicu slovenskej štátnosti ako špecializované bádateľské pracovisko pre výskum slovenských dejín 20. storočia. Dokumenty, knihy a digitálne nosiče, ktoré sú od 19. septembra k dispozícii odbornej verejnosti, približujú slovenskú históriu najmä v rokoch 1938 až 1945 a 1989 až 1993.

„Projekt knižnice ráta s tým, že sa sústreďí najmä na dejinné obdobia, keď Slováci definovali určité politické koncepcie, podľa ktorých chceli vytvoriť slovenskú štátnosť a podľa ktorých aj slovenská štátnosť v 20. storočí vznikla,“ povedal pre Slovenské národné noviny tajomník Matice slovenskej Peter Mulík. Knižnica, ktorá je umiestnená v priestoroch bývalej Jozefínskej knižnice v budove Matice slovenskej na Grösslingovej ulici v Bratislave, je špecializovaným vedeckým pracoviskom určeným najmä pre tých, ktorí píšú odborné knihy, robia diplomové alebo dizertačné práce.

„Bude to pre bádateľov, ktorí sa venujú tejto téme. Každý bádateľ bude musieť požiadať o to, aby mohol bádať v tejto knižnici, vyplní si bádateľský list a bude mať prístup do knižnice,“ doplnil P. Mulík s tým, že táto knižnica nebude v sieti verejných knižníc. V novej matičnej knižnici čitatelia nájdu všetky historické fakty, pozitívne i negatívne, vrátane exilovej tlače z daného obdobia.

„Som veľmi rád, že sa túto

Historik Peter Mulík referuje na otvorení Knižnice slovenskej štátnosti.

myšlienku podarilo dotiahnuť do konca. Určite to posunie výskum tohto zásadného zvratu našich dejín dopredu,“ uviedol pre TASR spisovateľ, politológ a publicista, riaditeľ Vydavateľstva Spolku slovenských spisovateľov Roman Michelko, podľa ktorého však rozdiely v pohľade na našu minulosť zo strany historikov zostanú aj naďalej.

Ako uviedol riaditeľ Slovenského historického ústavu doc. PhDr. Ivan Mrva, CSC., vytvorenie špecializovanej knižnice okrem finančného odboru MS a ďalších matičných sub-

jektov podporil významne Úrad vlády Slovenskej republiky finančnou dotáciou, ktorú použili na zakúpenie knižničného fondu a prístrojového vybavenia. Knižnica je ešte stále v procese tvorby základného knižničného fondu, ale už teraz obsahuje významné dokumenty, najmä dobovú tlač 19. a 20. storočia na elektronických nosičoch.

„Veľmi oceňujem, že sa zriadilo takéto špeciálne bádateľské stredisko, ktoré určite prispeje k objektívnej interpretácii dejín 20. storočia,“ povedal pre SNN predseda

Matice slovenskej Marián Tkáč.

Podľa riaditeľa Štátneho pedagogického ústavu doc. PhDr. Ľudovíta Hajduka, PhD., knižnica v priestoroch Matice slovenskej v Bratislave bude mať veľký význam aj pre učiteľov.

Špecializovaná Knižnica slovenskej štátnosti je umiestnená v priestoroch bývalej Jozefínskej knižnice, ktorá pôvodne patrila Krajskému múzeu Matice. Založená bola z iniciatívy americkej Slovenky Jozefíny Dovalovej, ktorá v záвете odkázala finančné prostriedky na jej zriadenie.

V Lamači štvrtý raz súťažili mládežnícke futbalové kolektívy Turnaj o pohár kráľa Rastislava

Text a foto: Marta BULLOVÁ, predsedníčka MO MS Bratislava I-Staré Mesto

Pri príležitosti osláv 150. výročia príchodu Cyrila a Metoda na naše územie Miestny odbor Matice slovenskej Bratislava I-Staré Mesto začal v roku 2013 organizovať futbalový turnaj o Pohár kráľa Rastislava pre mládežnícke družstvá. V tomto roku sa turnaj uskutočnil už po štvrtý raz pre mladých futbalistov narodených po prvom januári 1998.

Turnaj sa uskutočnil v areáli FK Bratislava-Lamač a zúčastnili sa na ňom družstvá FK Hodonín, FKM Karlova Ves-Bratislava, FK Inter Bratislava, FC Baník Horná Nitra Prievidza & Handlová a ŠK Žolík Malacky. Štartujúce kolektívy uvádzame v poradí, aké obsadili po vyhodnotení turnaja. Diplomami a trofejami organizátori ocenili aj najlepšieho hráča Tomáša Riša (FKM Karlova Ves), najlepšieho strelca Jána Čadilka (FK Hodonín) a najlepšieho brankára na turnaji Richarda Madera (FK Inter Bratislava).

Prostriedky na to, aby sa mohla takáto náročná akcia uskutočniť, zabezpečil MO MS Bratislava I-Staré Mesto a FKM Karlova Ves Bratislava, ktorý bol organizačným garantom turnaja.

Súťažiaci mládežnícke kolektívy na futbalovom štadióne v Bratislave-Lamači.

Všetci účastníci podujatia – hráči, tréneri, rozhodcovia, organizační pracovníci, zdravotná služba, členovia Matice slovenskej aj diváci, sa svojim spoločným úsilím prispeli k zdravú, súťaživú a príjemnú atmosféru, za čo si

zaslúžia poďakovanie. Organizátori vydarenej akcie sú presvedčení, že aj 5. ročník turnaja v roku 2017 bude taký úspešný ako prvé štyri ročníky a už teraz sa tešia na budúce futbalové stretnutia.

AKO NA TO?

Množiaci sa telefonáty a dopyty záujemcov o matičný týždenník chceme uspokojiť uverejnením týchto údajov o možnostiach objednania a predplatnom SNN.

Slovenské národné noviny
Ročné predplatné: 26,- €
Polročné predplatné: 13,- €
Štvrťročné predplatné: 6,50 €

objednávaťe telefonicky:
043 / 3812 838, 0918 / 904 925
emailom: snnredakcia@matica.sk
cez formulár: www.snn.sk/index.php/predplatne
poštou: Slovenské národné noviny
P. Mudroňa 1, 036 01 Martin

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

V Slovenských národných novinách číslo 31 sme sa vás, vážení čitatelia, pýtali, kde sa odohráva väčšina podujatí slovenského predsedníctva EÚ. Správna odpoveď mala znieť: budova bratislavskej Reduty. Zo správnych odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Danica Bielená, Košice; Ján Koša, Bratislava; Dušan Štrba, Trenčín. Blahozeláme. Súťažná otázka: Na Skalke pri Trenčíne je jeden z najpozoruhodnejších kláštorných areálov u nás. Napíšte nám mená mníchov pustovníkov, ktorí toto miesto preslávili a vstúpili do cirkevných i slovenských dejín ako svätci. Odpovede posielajte na adresu redakcie uvedenú aj v tiráži týchto novín našej administrátorky Ľubici Rišiaňovej s označením Čitateľská súťaž do 14. októbra tohto roka.

(red)

PRIPOMÍNAME SI

1. októbra

– deň s mnohými prívlastkami: Svetový deň seniorov, medzinárodný deň hudby, medzinárodný deň lekárov, Deň kávy, Deň vegetariánov

– stodvadsať rokov od narodenia volakedy veľmi populárneho bratislavského historika a archivára Ovidia Fausta (1896 – 1972), riaditeľa vedeckých ústavov mesta Bratislavy, autora niekoľkých kníh o dejinách hlavného mesta

2. októbra

– pred sto päťnástimi rokmi (1901) sa na tie časy s výborným výsledkom pre náš národ skončili uhorské voľby, do snemu sa dostali štyria poslanci za Slovenskú národnú stranu: Ján Ružiak za Liptovský Mikuláš, Ján Valášek za Vrbové, Franko Veselovský za Senicu a Martin Kollár za Trnavu; predtým tridsať rokov nemali Slováci v uhorskom parlamente zástupcu

3. októbra

– deväťdesiat rokov, čo sa u nás uskutočnil prvý rozhlasový prenos z divadla: v roku 1926 bratislavský rozhlas vysielal predstavenie opery SND Verdiho Traviatu

– v ten istý deň objavil lesník Ján Majko kvapľovú jaskyňu Domica v Slovenskom krase, dlhú dvadsaťjeden kilometrov, z toho asi tretina je na našom území, zvyšok v Maďarsku (tam sa volá Baradla); sprístupnená bola o šesť rokov v roku 1932

– pred štyridsiatimi rokmi zomrel dramatik Juraj Váh (1925 – 1976), ktorého V. Mináč nazval „apokalyptický jazdec v slovenskej dráme“; pripomeňme si aspoň niekoľko hier z jeho bohatého divadelnej a rozhlasovej tvorby: Bohovia Amsterdamu, V tmavých horách pramene, Romanca pre flautu...

4. októbra

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil významný slovenský novinár a slovenským dejinám odovzdaný spisovateľ literatúry faktu Laco Zrubec (1931 – 2011); uvedme aspoň knihy Slávnici Slováci sveta, Staroslovenské tragédie, Kragujevská vzbura, Zomrel na dvakrát – o maďarskom básnikovi slovenského pôvodu Šándorovi Petőfim, s Ladislavom ťažkým pripravili dielo o nových archeologických nálezoch na našom území Vykopaná pravda

5. októbra

– osemdesiat rokov by mal náš prvý poprevratový prezident Václav Havel (1936 – 2011)

6. októbra

– pred sto desiatimi rokmi sa narodila jedna z prvých našich profesionálnych herečiek Naďa Hejná (1906 – 1994); vyrástla v divadelnom krúžku martinského Slovenského spevokolu, spoluzaložila Slovenské komorné divadlo

7. októbra

– pred osemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil známy slovenský operný spevák Štefan Babjak (1931 – 2008), otec dnes populárneho Martina; ako poslucháč spevu na VŠMU začína v niekdajšom Vysokoškolskom umeleckom súbore pod vedením Zdenka Mikulu a prof. Juraja Haluzického, vynikol v novovytvorenej bansko-bystrickej opere

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.